

VATANPARVAR

Gazeta 1992-yilning
24-iyunidan chiqa
boshlagan

2025-yil 25-aprel
№17 (3131)

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTONNING MUSTAHKAM QALQONIDIR!

www.mv-vatanparvar.uz

El-yurtimiz sizlarning timsolingizda doimo oldinga intilib yashaydigan, yuksak marralarni zabt etishga qodir Yangi O'zbekiston yoshlarining eng yorqin vakillarini ko'radi va sizlar bilan haqli ravishda faxrlanadi. Mamlakatimizda sportga, jumladan futbol rivojiga berilayotgan yuksak e'tiborning yana bir amaliy natijasi bo'lgan mana shunday tarixiy g'alaba uchun sizlarga, sizlarni tarbiyalab voyaga yetkazgan ota-onalaringiz va ustoz-murabbiylaringizga chin dildan samimiy minnatdorlik bildiraman.

Shavkat MIRZIYOYEV,
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti

MURABBIYNING DEGANLARI

*Shikoyat befoyda – bo'ldi bo'lar ish,
Bu yog'iga bardam turmoqlik kerak.
Sizlarga yoqmasa mabodo kumush –
Gol o'tkazishmas, gol urmoqlik kerak!*

*“To'qqiz kishimiz”, deb siqilmang zinhor,
O'qing “Tarix” degan kitobni bir-bir.
O'n ikki ming qo'shin bilan ulug'vor
Yuz ming askarni yer tishlatgan Bobur!*

*Hamon to'p yumaloq – tekisdir maydon,
Shubhasiz, bittangiz o'nga tatiysiz!
Dars berib qo'ying arabga, zotan –
Har biringiz bitta Zamaxshariysiz!*

*Qoningizda jo'shar ko'hna jasorat,
Intilgan insonga tole ham yordir.
Uddalab bo'lmasdek ko'rinar garchand –
O'limdan boshqasin iloji bordir.*

*Bizga qadalgandir dunyoning ko'zi,
O'ynang o'zni bosib, jilmayib-kulib...
Shunday zafar quching – raqibning o'zi
Sizni tabriklasin birinchi bo'lib!*

*Ey millat ko'ksida ungan lolalar,
Haqiqat sinmagay, garchi bukildi.
Bu shunchaki kubok emas, bolalar,
O'yinga o'zbekning ori tikildi!*

*Ha, aytgancha, o'rtoq Ne'matullohjon,
Darvozani yoping – qil ham sig'masin.
Omad kulib, agar bo'lsak chempion –
Qoshni qimirlatish esdan chiqmasin!*

*Taqdirda bo'lmaydi erta yoki kech,
Boshida yig'latsa, oxir kuldirday.
Ikki kishi kammiz, deya qo'rqmang hech –
Birin xalq, birini iymon to'ldirgay!*

*Vatan deb raqibni yengdingiz ko'plab,
Mayli, ota-ona, do'st-yorni o'ylang.
Endi bir iltimos, bor kuchni to'plab,
Murabbiylar uchun, men uchun o'ynang!*

*Birlashing – bir bo'ling, bir jon – bir nafas,
Hech kimni ayblamang, qilmang oh-u zor.
Va oxirgi so'zim – siz to'p teping, bas,
Ortingizda buyuk O'zbekiston bor!*

Zohidjon OLOV,
O'zbekiston Yozuvchilar
uyushmasi a'zosi

CHAMPIONS

IJTIMOIIY-SIYOSIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

t.me/mv_vatanparvar_uz
vatanparvar-bt@mail.uz
facebook.com/mudofaavazirligi

t.me/mudofaavazirligi
instagram.com/mudofaavazirligi
youtube.com/c/uzarmiya

2025-yil – Atrof-muhitni himoya qilish va “yashil” iqtisodiyot yili

BARQAROR

HAYOT

Bugungi kunda insoniyat global ekologik muammolar – iqlim o'zgarishi, havoning ifloslanishi va tabiiy resurslarning kamayishi bilan yuzlashmoqda. Shu bois “yashil” iqtisodiyot tushunchasi nafaqat dolzarb, balki muqarrar tus oldi. “Yashil” iqtisodiyot deganda atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash tushuniladi. Bu nafaqat tabiatni asrash, balki kelajak avlodlar uchun sog'lom va barqaror muhit yaratish demakdir.

O'zbekiston “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologiyani muhofaza qilish bo'yicha muhim qadamlar tashlamoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyevning qarorlari va tashabbuslari bu yo'nalishda mamlakatimizning strategik maqsadlariga erishishda muhim o'rin tutmoqda.

“YASHIL” IQTISODIYOT nafaqat ekologik barqarorlikka yo'naltirilgan, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashni ham ko'zlaydi. Dunyoda sanoat inqilobidan keyin tezlashgan urbanizatsiya va ishlab chiqarish jarayonlari tabiiy resurslarni haddan tashqari ekspluatatsiya qilishga olib keldi. Natijada issiqxona gazlari emissiyasi ortdi, o'rmonlar kesildi, suv resurslari ifloslandi va biologik xilmaxillik xavf ostida qoldi. Bunday sharoitda “yashil” iqtisodiyotga o'tish zamon talabi sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun “yashil” iqtisodiyot nafaqat ekologik muammolarni hal qilish vositasi, balki iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirish yo'lidir. Mamlakatimizda aholi sonining o'sishi, sanoatlashtirish jarayonlarining jadallashishi va qishloq xo'jaligiga bo'lgan ehtiyojning ortishi tabiiy resurslarga yuklamani oshirmoqda. Shu bilan birga, iqlim o'zgarishi O'zbekiston uchun jiddiy xavf tug'diradi: suv tanqisligi, cho'llanish va tuproqning degradatsiyasi kabi muammolar mamlakat iqtisodiyoti va aholining turmush darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shunday ekan, “yashil” iqtisodiyot nafaqat ekologiyani asrash, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun ham zarurdir.

EKOLOGIYANI ASRASH – bu kelajak avlodlar uchun tabiiy muhitni saqlab qolish demak. Havoning ifloslanishi, suv resurslarining kamayishi va tuproqning unumdorligini yo'qotishi nafaqat tabiatga, balki inson salomatligiga ham zarar yetkazmoqda. Masalan, O'zbekistonda Orol dengizining qurishi natijasida yuzaga kelgan ekologik falokat mintaqadagi aholining hayot sifatiga jiddiy putur yetkazdi. Shu kabi muammolar iqtisodiyotning turli tarmoqlariga, xususan qishloq xo'jaligi va sog'liqni saqlash sohalariga ta'sir qilmoqda.

Ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun yashil hududlarni ko'paytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash kabi choralar ko'rinishi lozim.

Prezident qarorlari va “yashil” iqtisodiyotga o'tish O'zbekiston

Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning tashabbusi bilan “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologiyani asrash bo'yicha bir qator muhim qarorlar qabul qilindi. Ushbu qarorlar mamlakatning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda asosiy yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qilmoqda.

“2019–2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi qaror mamlakatimizni “yashil” iqtisodiyotga o'tish bo'yicha uzoq muddatli strategiyasini belgilab berdi. Strategiyada energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, issiqxona gazlari emissiyasini kamaytirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etish kabi asosiy yo'nalishlar ko'zda tutilgan. Qarorda, shuningdek xalqaro moliya institutlari va donor tashkilotlar bilan hamkorlikda investitsiyalarni jalb qilish masalasi alohida ta'kidlangan.

Bu qaror “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishda aniq maqsadlarni belgilab berdi. Masalan, 2030-yilga qadar yalpi ichki mahsulot birligiga to'g'ri keladigan energiya sarfini kamaytirish, sanoatda energiya tejankor texnologiyalarni joriy etish va qayta tiklanuvchi energiya ulushini oshirish rejalashtirildi. Qarorda **“Yashil makon”** loyihasi doirasida yiliga **200 million** tup daraxt ekish va yashil hududlarni **30 foizga** kengaytirish kabi ekologik maqsadlar ham aks ettirilgan.

2024-yil 19-noyabrda Oliy Majlisning qo'shma majlisida Prezident Shavkat Mirziyoyev 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb e'lon qildi. Ushbu qaror doirasida “yashil” energetika loyihalarini moliyalashtirish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha davlat dasturi ishlab chiqilishi rejalashtirildi. Prezidentning ta'kidlashicha, “Har bir qaror va farmon yashillikka olib borsa, bu xalqimiz uchun eng yaxshi natija bo'ladi”.

Ushbu strategiyada “yashil” iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan iqtisodiy o'sishni ta'minlash, suv va energiya resurslaridan samarali foydalanish standartlarini joriy etish kabi vazifalar belgilangan. Xususan, 2024-yilda “Yashil” energiya” sertifikatlari bozorini yo'lga qo'yish va iqlim o'zgarishi bo'yicha monitoring tizimini joriy etish rejalashtirilgan.

YASHIL HUDUDLAR nafaqat ekologik muvozanatni saqlashda, balki aholining hayot sifatini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda

“Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida millionlab daraxtlar ekilmoqda. Bu loyiha cho'llanishning oldini olish, havoni tozalash va iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatishga xizmat qilmoqda. Prezident qarorlari asosida shahar va qishloq hududlarida yashil bog'lar barpo etilmoqda, bu esa aholining dam olishi va sog'lig'ini mustahkamlash uchun qulay sharoitlar yaratmoqda.

Masalan, 2025-yilda **444 ta** yashil bog' tashkil etish rejalashtirilgan bo'lib, bu nafaqat ekologik, balki ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Yashil hududlar shaharlarning “issiqxona effekti”ni kamaytiradi, chang va zararli moddalarni filtrlaydi va biologik xilmaxillikni saqlashga yordam beradi.

“Yashil” iqtisodiyotning dolzarbligi va ekologiyani asrash zarurati bugungi kunning eng muhim masalalaridan biridir. O'zbekiston bu yo'nalishda Prezident Shavkat Mirziyoyevning rahbarligida katta ishlar qilmoqda. Qabul qilingan qarorlar va strategiyalar mamlakatni barqaror rivojlanish yo'lga olib chiqish bilan birga, tabiatni asrash va xalqning farovonligini oshirishga xizmat qilmoqda. 2025-yilning “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb e'lon qilinishi esa bu jarayonlarni yanada jadallashtiradi. Har bir fuqaro ushbu tashabbuslarni qo'llab-quvvatlab, o'z hissasini qo'shsa, kelajak avlodlar uchun sog'lom va barqaror muhitni meros qilib qoldirishimiz mumkin

“YASHIL” IQTISODIYOT tamoyili – iqtisodiy faoliyatni tabiat bilan uyg'unlashtirish, ya'ni ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarida ekologik muvozanatni buzmaslik.

“Yashil” iqtisodiyot qanday ishlaydi? U qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan (*quyosh, shamol*) foydalanish, energiya tejankor texnologiyalarni joriy etish va chiqindilarni qayta ishlash orqali amalga oshiriladi. Masalan, sanoatda kam emissiyali uskunalar qo'llaniladi, qishloq xo'jaligida organik usullar rivojlantiriladi. Shu bilan birga, “yashil” iqtisodiyot “yashil” energetika sohasida yangi ish o'rinlari yaratadi. Davlatlar bu jarayonni qonunlar, soliq imtiyozlari va investitsiyalar orqali qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekistonda “Yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasi” (2019–2030) qabul qilinib, energiya samaradorligi va ekologik loyihalar rag'batlantirilmoqda. Natijada tabiat saqlanadi, iqtisodiy foyda oshadi va kelajak avlodlar uchun barqaror muhit yaratiladi.

An'anaviy iqtisodiyot ko'pincha, tabiiy resurslarni haddan tashqari ekspluatatsiya qiladi, o'rmonlarni kesadi va havoni ifloslantiradi. “Yashil” iqtisodiyot esa issiqxona gazlari emissiyasini kamaytiradi, suv va tuproqni ifloslanishdan saqlaydi. Masalan, energiya tejankor uskunalar yoki elektr transportidan foydalanish havodagi zararli moddalar miqdorini kamaytiradi. Qishloq xo'jaligida organik dehqonchilik tuproq unumdorligini saqlab, kimyoviy moddalarga ehtiyojni qisqartiradi. O'zbekistonda **“Yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasi**” doirasida

2030-yilga qadar “yashil” energetika ulushini oshirish rejalashtirilgan. “Yashil” iqtisodiyot shu yo'l bilan tabiatni himoya qilib, iqtisodiy foyda keltiradi: yangi ish o'rinlari yaratiladi, sog'liqqa zarar kamayadi va resurslar uzoq muddatga yetadi. Natijada atrof-muhit saqlanib, kelajak avlodlar uchun barqaror rivojlanish ta'minlanadi.

YASHIL HUDUDLAR shahar va qishloqlarda ekologik muvozanatni saqlash, havoni tozalash va aholining hayot sifatini oshirish uchun muhimdir. Shaharlarda yashil zonalar “issiqxona effekti”ni kamaytiradi va dam olish maskanlari sifatida xizmat qiladi. Qishloqlarda esa ular cho'llanishning oldini olib, tuproqni himoya qiladi. O'zbekistonda “Yashil makon” loyihasi doirasida shahar va qishloqlarda millionlab daraxtlar ekilmoqda, bu amaliy misol sifatida alohida e'tiborga loyiq.

Ekologiyani asrash bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biridir. Kelajakda barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun aniq qadamlar tashlash va jamoatchilikni faol ishtirok ettirish zarur. Birinchi navbatda, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirish va energiya tejankor texnologiyalar joriy etirilishi lozim. O'zbekistonda **“2030-yilgacha “yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasi”** doirasida bu yo'nalishda katta ishlar boshlangan, ammo uni yanada jadallashtirish kerak. Masalan, quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish, shaharlarda elektr transport tarmog'ini kengaytirish muhim vazifalardir. Shu bilan birga, chiqindilarni qayta ishlash tizimini takomillashtirish va suv resurslaridan oqilona foydalanish standartlarini joriy etish kelajak uchun asosiy qadamlar bo'ladi.

JAMOATCHILIKNING ISHTIROKI esa bu jarayonning muvaffaqiyat kalitidir. Har bir fuqaro ekologik ongni oshirish, daraxt ekish kabi loyihalarda qatnashish va resurslarni tejashga hissa qo'shishi mumkin. O'zbekistonda “Yashil makon” loyihasi misolida millionlab odamlar daraxt ekishda ishtirok etmoqda, bu esa jamoatchilikning katta salohiyatini ko'rsatadi. Davlat tomonidan ta'lim dasturlari orqali yoshlarni ekologik mas'uliyat ruhida tarbiyalash, mahalliy hokimiyatlar bilan hamkorlikda yashil hududlarni ko'paytirish kabi tashabbuslar ham muhimdir. Xalqaro tajribaga nazar tashlasak, Germaniyada jamoatchilikning “yashil” loyihalarga jalb qilinishi ekologik muvozanatni saqlashda katta natijalar bergan.

Xulosa qilib aytganda, kelajak uchun qadamlar davlat siyosati, biznes tashabbuslari va jamoatchilik faolligi uyg'unligida amalga oshirilishi kerak. Agar har birimiz o'z mas'uliyatimizni anglab, tabiatni asrashga hissa qo'shsak, kelajak avlodlar uchun sog'lom va barqaror muhitni meros qilib qoldira olamiz.

Ma'mur SHUHRATOV,
Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti Sun'iy intellekt
kafedrasi assistenti

Jamo'ia ruhi

BESHINCHI G'ALABA SURURI

O'zbekiston Respublikasi
Mudofaa vazirligi terma
jamoasi Pokiston Islom
Respublikasi hududida
o'tkazilgan VIII xalqaro
"Jamo'ia ruhi"
musobaqasida
shohsupaning eng
yuqori pog'onasidan
joy oldi.

Unda O'zbekiston razvedkachilari rekord natija bilan Vatanimiz bayrog'ini baland ko'tarishga erishdi. Pokiston Islom Respublikasi Qurolli Kuchlariga qarashli 22-armiya korpusining Terrorizmga qarshi kurashish milliy o'quv markazi (*Pabbi shahri*) bazasida o'tkazilgan nufuzli bellashuvda AQSh, Saudiya Arabistoni, Xitoy, O'zbekiston, Marokash, Bahrayn, Iordaniya, Iroq, Turkiya, Maldiv orollari, Shri-Lanka, Belarus Respublikasi, Qozog'iston va Qatardan 17 ta jamoa hamda Pokiston Islom Respublikasining 14 ta jamoasi o'zaro kuch sinashdi.

Musobaqa shartlariga ko'ra, jamoalar 60 soat vaqt ichida 90 km.gacha bo'lgan marshrutning 7 ta nazorat nuqtasida azimut bo'yicha harakatlanib, unda maxsus-taktik, otish,

tibbiy, aloqa, muhandislik tayyorgarligi, ommaviy qirg'in qurollaridan himoya va harbiy topografiyadan turli maxsus mashqlarni, shuningdek kutilmagan testlarni yechish mashqini bajardi.

Mamlakatimiz Mudofaa vazirligi terma jamoasi qur'aga binoan, birinchi nazorat nuqtasidan o'n yettinchi bo'lib harakatlanishni boshlagan bo'lsa-da, har bitta nuqtada maxsus vazifalarni muvaffaqiyatli bajarib, marraga birinchi bo'lib, 46 soat-u 44 daqiqada yetib keldi. Bu orqali mamlakatimiz harbiy jamoasi o'zining jipsligi va qo'yilgan vazifalarni yuqori saviyada bajarishi bilan ajralib turdi.

Ta'kidlash lozimki, mamlakatimiz Mudofaa vazirligi terma jamoasi 34 daqiqa-yu 15 soniyada 90 kg.lik yaradorni to'liq anjom-aslahalari bilan

evakuatsiya qilish (5 km masofaga yugurish) vazifasini bajarib, musobaqa rekordini o'rnatdi.

Yakuniy natijalarga ko'ra, 3-o'rin Bahrayn jamoasiga nasib etgan bo'lsa, Xitoy vakillari 2-o'rinni egalladi. 1-o'ringa O'zbekiston Respublikasi jamoasi sazovor bo'ldi. Xalqaro musobaqaning yopilishiga bag'ishlangan tantanali marosimda O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi jamoasi oltin medal bilan taqdirlandi.

Mazkur musobaqada mamlakatimiz terma jamoasi a'zolari o'zlarini Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi kabi buyuk ajdodlarimizning munosib davomchilari ekanini yaqqol namoyon etdi. Harbiy xizmatchilarimiz o'zlariga bildirilgan ishonchni to'liq oqladi.

Xalqaro maydonda mutlaq g'alaba qozongan harbiy xizmatchilarimiz Islom Karimov nomidagi Toshkent xalqaro aeroportida tantanali tarzda kutib olindi. Unda Mudofaa vazirligi rahbariyati, keng jamoatchilik vakillari, kursantlar, harbiy xizmatchilarning oila a'zolari va ommaviy axborot vositalari xodimlari ishtirok etdi. Qurolli Kuchlar Markaziy ashula va raqs ansambli xonandalari Vatanni madh etuvchi qo'shiqlar kuyladi.

Mudofaa vazirligi markaziy apparatida VIII xalqaro "Jamo'ia ruhi" musobaqasida g'oliblikni qo'lga kiritgan harbiy xizmatchilarni taqdirlash marosimi bo'lib o'tdi.

TAHRIRIYAT

Mardi maydonlar

KOMANDIRLIK

MAHORATI MUSTAHKAMLANDI

“Termiz” umumqo‘shin dala-o‘quv maydonida Janubi-g‘arbiy maxsus harbiy okrug qo‘shinlari batalyon (divizion), vzvod (batareya) komandirlari va ularning o‘rinbosarlari ishtirokida o‘quv-uslubiy yig‘in o‘tkazildi.

Yig‘inning dastlabki kuni harbiy qism madaniyat markazida mintaq va dunyodagi harbiy-siyosiy vaziyat, mamlakatimizning harbiy xavfsizligiga tahdidlar to‘g‘risida ekspert va mutaxassislar tomonidan ma‘lumotlar berildi. So‘ngra Janubi-g‘arbiy maxsus harbiy okrug qo‘shinlari qo‘mondonligi mas‘ul ofitserlari so‘zga chiqib, okrug qo‘shinlaridagi jangovar tayyorgarlik holati, ularning tahlili hamda kelgusi yillardagi ustuvor vazifalarni tinglovchilarga yetkazdi. Kunning ikkinchi yarmida ofitserlarning jismoniy tayyorgarliklari sinovdan o‘tkazildi.

Yig‘inning navbatdagi tadbirlari “Termiz” umumqo‘shin dala-o‘quv maydonida amaliy mashg‘ulotlar bilan boshlandi. Yig‘in qatnashchilari uzoq masofaga marsh yurish bo‘yicha majmuaviy-taktik mashg‘ulotlarni bajardi. Shundan so‘ng otish mashqi hamda jangovar zirhli mashinalarni boshqarish bo‘yicha ko‘nikma va tajribalari oshirildi.

O‘quv mashg‘ulotining so‘nggi kunida ishtirokchilar bino ichidagi dushmani yo‘q qilish bo‘yicha guruhlar tarkibida harakatlarni olib borish, otishning taktik va texnik elementlarini bajargan holda me‘yorlarni topshirdi. Jarayonlarni okrug jangovar tayyorgarlik bo‘limi mas‘ul ofitserlari baholab bordi.

Kunning ikkinchi yarmida mashg‘ulot qatnashchilariga radioelektron vositalari, ularning vazifalari hamda qo‘llash tartibi to‘g‘risida soha mutaxassislari tomonidan ma‘lumotlar berildi. Uchuvchisiz uchish apparatlari va ularga qarshi faol va passiv kurashish usullari, tutun va boshqa vositalardan foydalangan holda himoyalalanish, zamonaviy qurolli to‘qnashuvlardan kelib chiqib, okop jangini tashkillashtirish, yaradorlarni evakuatsiya qilishda paramedik harakatlar bajarildi.

Shundan so‘ng ishtirokchilar uchun ko‘rgazmali o‘quv mashg‘ulotlari tashkil etildi.

Sherzod EGAMBERDIYEV,
“Vatanparvar”

O'quv-uslubiy yig'in

ALOQASIZ BOSHQARUV YO'Q, BOSHQARUVSIZ G'ALABA!

Shimoli-g'arbiy harbiy okrugga qarashli Urganch garnizonidagi harbiy qismlarning birida O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi aloqa qo'shinlari mutaxassislari ishtirokida o'quv-uslubiy yig'in bo'lib o'tdi.

ularning jang san'ati va qo'shinlar boshqaruvida qo'llagan taktikalari jonlantirilmoqda.

Ta'kidlash joizki, mutaxassis aloqachilarning kasbiy malakasini oshirish, yetakchilik qobiliyatini yuksaltirish hamda ilg'orlarni munosib rag'batlantirish maqsadida Mudofaa vazirligi qo'shinlarida aloqa bo'linmalarida kontrakt bo'yicha harbiy xizmatni o'tayotgan mutaxassis

madaniyatini yuksaltirish maqsadida kitobxonlik kechasi o'tkazilib, "Men o'qigan kitob!" mavzusida davra suhbat tashkil etildi.

Qo'shinlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, keng ko'lamda raqamlashtirish va dasturlash ishlari natijasida juda katta yangiliklar yaratilmoqda, uzluksiz aloqa qo'shinlar boshqaruvida samarali qo'llanilayotgani ortiqcha vaqt sarfi va ovoragarchiliklarni

Qurolli Kuchlar Bosh shtabi Aloqa, axborot texnologiyalari va axborotlarni himoyalash bosh boshqarmasi tomonidan tashkil etilgan yig'inda birlashma, qo'shilma, harbiy qism va muassasalar aloqa boshliqlarining 2024/2025-o'quv yili tadbirlari rejasiga muvofiq o'tkazilgan jangovar va ma'naviy-ma'rifiy tayyorgarliklar, jangovar va safarbarlik tadbirlari hamda qo'shinlarning kundalik faoliyatida erishgan yutuqlari, yo'l qo'yilgan kamchiliklari chuqur tahlil qilinib, soha mansabdorlarining hisoboti tinglandi. Qo'shinlarda aloqa xavfsizligi, radionazorat tahlili borasida vazifalar belgilandi.

Ma'ruzachilar tomonidan so'nggi yillarda mamlakatimizda barcha sohalarida raqamlashtirishni keng joriy etish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilayotgani, bu yo'nalishda salmoqli yutuqlarga erishilgani ta'kidlandi. Bu borada Mudofaa vazirligi qo'shinlarida ham bir qator amaliy ishlar olib borilgan bo'lib, bugungi

kunda chaqiriluvchilarning elektron hisobini yuritish, kontrakt bo'yicha harbiy xizmatga ishga kirish, qo'shinlarni boshqarish va xabarlantirishda avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari keng tatbiq etilmoqda. Bu orqali harbiy xizmatchilar va bo'linmalarining yuksak jangovar shayligini ushlab turish, qo'shinlar ustidan nazorat va uzluksiz boshqaruvin ta'minlash, fuqarolarning harbiy xizmatga o'tishi hamda chaqiriluvchilar va rezervdagi harbiy xizmatchilarning hisobini yuritishda bir qator qulayliklar yaratildi.

Bugungi kunda dolzarb bo'lib kelayotgan sun'iy intellekt imkoniyatlarini Qurolli Kuchlarda samarali qo'llash borasida ham Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti hamda boshqa vazirlik va idoralar bilan hamkorlikda o'timishda harbiy taktika va strategiyada tengsiz bo'lgan, qudratli davlatchilikka asos solgan sarkardalar Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi, Bobur singari ajdodlarimizning qiyofasi,

aloqachilar o'rtasida an'anaviy o'tkazib kelinayotgan "Eng ilg'or mutaxassis" ko'rik-tanlovining "Ishonchli qabul" nominatsiyasi ko'plab malakali, o'z ishining ustasi bo'lgan harbiy aloqa mutaxassislari kashf etishga xizmat qilmoqda. Musobaqaga tayyorgarlik ko'rish va mutaxassislarni tayyorlash borasida ham yig'in doirasida takliflar o'rganilib, qo'shimcha talablar belgilandi.

O'quv-uslubiy yig'in doirasida Prezidentimiz tashabbusi bilan har bir sohada korrupsiyaga qarshi kurashish, uning oldini olish bo'yicha bergan topshiriqlariga muvofiq, harbiy prokuratura organlari mutaxassislari ishtirokida "Korrupsiya – jamiyat tanasidagi saraton!" mavzusida profilaktik suhbat o'tkazildi.

Soha mutaxassislarning kasbiy mahorati, bilimi, davlat tilida ish yuritish qobiliyati, jismoniy hamda intellektual imkoniyatlari sinovdan o'tkazilib, yuqori natijalarga erishgan ofitserlar barchaga o'rnak, namuna sifatida e'tirof etildi. Yig'in ishtirokchilari o'rtasida mutolaa

cheklamogda. Bo'linmalar bilan uzluksiz aloqani ta'minlash va ularning boshqaruvin tashkil etish orqali qo'shinlar jangovar shayligini yuksak darajada ushlab turish, ularning tezkorligini ta'minlash, kuch tuzilmalari va mahalliy hokimiyat organlari bilan hamkorlikni yangi bosqichga chiqishga erishilyapti.

Bir necha kun davom etgan o'quv-uslubiy yig'in ishtirokchilarining madaniy hordiq chiqarishini ta'minlash maqsadida Ogahiy nomidagi Xorazm viloyati musiqali drama teatrida spektakl namoyishi, ko'hna Xivadagi "Ochiq osmon ostidagi muzey" nomi bilan butun dunyoga tanilgan Ichan qal'a me'moriy majmuasiga sayohat, shuningdek konsert dasturlari tashkil etildi va aloqa mutaxassislarda unutilmas taassurotlar qoldirdi.

**Kichik serjant
Abdullajon UMARALIYEV**
Shimoli-g'arbiy harbiy okrug
matbuot xizmati

Muqaddas burch

VATANGA QASAMYOD

Vatanga
qasamyod
kechagina paydo
bo'lib qolgan
an'ana emas.
Bu qanchadan
qancha
sarkardalarimiz,
botirlarimiz tilida
yangragan
va so'nggi
nafasgacha
yurakda
saqlanadigan
muqaddas ontdir.

Mudofaa vazirligiga qarashli barcha harbiy okrug, harbiy qism va muassasalarda harbiy xizmatga yangi chaqirilgan muddatli harbiy xizmatchilarning "Vatanga qasamyod" keltirish marosimi tantanali ravishda o'tkazildi.

Poytaxtimizdagi "Vatanga qasamyod" majmuasida bo'lib o'tgan marosimda mudofaa vazirining birinchi o'rinbosari, Qurolli Kuchlar Bosh shtabi boshlig'i general-mayor Zaynobiddin Iminov yig'ilganlarga mudofaa vazirining askarlarga yo'llagan tabrigini o'qib eshittirdi.

Askarlar buyuk ajdodlarning pok ruhlari oldida, Vatani oldidagi burchini halol bajarishga bel bog'lab, vijdoni, or-nomus va sha'nini o'rtaga qo'yib, O'zbekiston Respublikasiga, xalqiga va Prezidentiga bir umr sodiq bo'lishga, har qanday mashaqqatli sinov va qiyinchiliklarda ham el-yurtining yuksak ishonchini oqlashga yaqinlari va keng jamoatchilik guvohligida tantanali ravishda ont ichdi.

SHARAFDIR-SHONDIR!

Ana shunday tadbirlardan biri “Yangi O‘zbekiston” bog‘ida ko‘tarinkilik bilan o‘tkazildi. Unda mudofaa vazirining tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar bo‘yicha o‘rinbosari general-mayor Hamdam Qarshiyev, parlament vakillari, Mudofaa vazirligi huzuridagi Jamoatchilik kengashi a‘zolari, muddatli harbiy xizmatchilar, ularning oila a‘zolari, faxriylar va keng jamoatchilik faollari ishtirok etib, muddatli harbiy xizmatga kelgan askarlarning kelgusidagi harbiy xizmatlariga muvaffaqiyatlar tiladi.

Shuningdek, davlat va jamoat tashkilotlari vakillari, ota-onalar yurt osoyishtaligi yo‘lida xizmat qilishga bel bog‘lagan o‘g‘lonlarga o‘zlarining samimiy tilaklarini bildirdi. Asosiy tadbirdan so‘ng harbiy xizmatchilar tomonidan ko‘rgazmali qo‘ljangi va jangovar chiqishlar, konsert dasturlari namoyish etildi.

“Chirchiq” poligonida bayramona ruhda o‘tkazilgan marosimda Mudofaa vazirligi tasarrufidagi qo‘mondonlik hamda Qurolli Kuchlar

Vatanga qilgum qasamyod

ONA:

O‘g‘lonim! Ishonchim, umidim o‘zing,
Bugun seni chorlar ulug‘ ostona.
Ontingga sobit bo‘l, oqlagil so‘zing,
Vatan tinchligini asra mardona.

O‘G‘IL:

Tinchlik, ozodlikni asrab jon qadar,
Mehr-u sadoqatim aylagum bayot.
Yigitga baxt erur posbonlik azal,
Orim, jonim tikib qilgum Qasamyod!

ONA:

Men baxtli onaman, sendek o‘g‘lim bor,
Jasorat yo‘lida toblansin joning.
Bosgan izlaringdan aylay iftixor,
Ontingga aylansin ahd-u paymoning.

O‘G‘IL:

Olmos qo‘rg‘on bo‘lgum, yurt sarhadiga
Irodam toblaydi ishonch-u sabot.
Tayyorman, xizmatning cho‘ng zahmatiga
Yurt bayrog‘in o‘pib qilgum Qasamyod!

ONA:

Duoyim yo‘lingni aylasin ravon,
Yovqurlar safida mag‘rur tutgil qad.
Zahmatlarni yengib, bo‘l jasur posbon,
Eling faxr etsin sen ila abad.

O‘G‘IL:

Ming bir sinovlarga yetar bardoshim,
Men shonli yo‘llarda ulg‘aygan avlod.
Ona! Mehriy sabab tik erur boshim
Vatanga tiz cho‘kib qilgum Qasamyod!

Zulfiya YUNUSOVA

akademiyasi mas‘ul ofitserlari, muddatli harbiy xizmatchilar va ularning oila a‘zolari jam bo‘ldi. Umuman, joylardagi marosimlarda mudofaa vazirining askarlarga yo‘llagan tabrigi yetkazildi. Shu bilan birga, Mudofaa vazirligi, harbiy okruglar va qo‘mondonliklarning mas‘ul ofitserlari har bir yurt o‘g‘loniga muddatli harbiy xizmat davomida ulkan zafarlar tilab, dil izhorlarini bildirdi.

Tantanali tadbirda so‘zga chiqqan Mudofaa vazirligi mas‘ullari, harbiy okrug qo‘mondonligi, viloyat hokimliklari, kuch tuzilmalari vakillari, Jamoatchilik kengashi a‘zolari, harbiy xizmatchilar, ota-onalar Vatanni qo‘riqlashdek sharaflil vazifani o‘zining eng oliy burchi deb bilgan askarlarni samimiy qutladi.

Vatanga qasamyod tadbirlari konsert dasturlari va diltortar kuy-qo‘shiqlar bilan o‘z nihoyasiga yetdi.

TAHRIRIYAT

Vatanga qasamyod

Milliy armiyamiz saflariga muddatli harbiy xizmatni o'tash uchun chaqirilgan o'g'lonlarning tantanali Vatanga qasamyod qabul qilish tadbirlari Davlat xavfsizlik xizmati Chegara qo'shinlariga qarashli barcha harbiy qism va bo'linmalarda ko'tarinki ruhda tashkil etildi.

CHEGARACHI ASKARLARNING SODIQLIK AHDI

Tantanali tadbirlarda Chegara qo'shinlari mas'ul ofitserlari, faxriylar, keng jamoatchilik vakillari hamda askarlarning yaqinlari ishtirok etdi.

Jumladan, Toshkent viloyatining Zangiota tumani hamda Bekobod shahridagi tadbirlar davomida so'z olganlar eng oliy ne'mat bo'lgan tinchligimizni ko'z qorachig'idek asrab-avaylash har bir fuqaroning muqaddas burchi ekanini ta'kidlab, bugun mamlakatimizda harbiylarga qaratilayotgan yuksak e'tibor, milliy armiyamizning salohiyati va jangovar qudratini yanada oshirish borasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli chora-tadbirlar xususida to'xtalib o'tdi.

Shundan so'ng qalblarga o'zgacha g'urur va iftixor tuyg'ularini bag'ishlagan hayajonli lahzalarga navbat yetib, o'g'lonlar Vatan oldidagi o'z yigitlik burchlarini bajarishga tantanali ravishda qasamyod qildi.

– Bugun o'g'lim Dalerjon Shonazarov hamda oilamiz uchun eng unutilmas, baxtli kun bo'ldi. Chunki farzandim o'z orzusiga yetdi. U bolaligidan otasi, tog'asini

ko'rib, harbiylikka havas qilardi. Hozir bu yerdagi askarlarni, ularning harakatlari, chiqishlarini ko'rib, ko'zimiz quvondi. Bir oyda farzandlarimizdagi o'zgarishlarni ko'rib, to'g'risi, lol qoldik. Tadbir juda chiroyli tashkil qilinibdi. Bundan juda xursandmiz. Barchaga o'z minnatdorligimizni bildiramiz, – deydi Dilafro'z Bozorova.

Jizzax viloyatining qo'shni respublikalar bilan chegaradosh hududlari daxlsizligini ta'minlashga kirishish ostonasida turgan yurt o'g'lonlari ham safdoshlari singari Vatanga qasamyod qildi. Tantanali marshdan so'ng muddatli harbiy xizmatchilarga Chegara qo'shinlari qo'mondonining tabrigi yetkazildi. Shundan so'ng askarlar tomonidan qisqa vaqt ichida o'zlashtirilgan himoya va hujumda qo'l keluvchi jangovar elementlardan namunalar ko'rsatildi.

Qashqadaryo, Surxondaryo va Buxoro viloyatlaridagi harbiy qismlarda tashkil etilgan tadbirlar davomida esa o'z dilbandini harbiy libosda shaxdam qadamlar bilan mag'rur harakatlanayotganini kuzatgan ota-onalarning qalblari cheksiz quvonchga, dillari faxrga to'ldi.

Bu yerda ham alpqomat o'g'lonlar o'tgan qisqa vaqt ichida tajribali ofitser va serjantlardan harbiy sohaning sir-asrorlarini o'rganib, dastlabki ko'nikma va bilimlarni o'zlashtirishga muvaffaq bo'lganlarini ko'rgazmali qo'ljangi va jangovar chiqishlari orqali amalda namoyon etib berdi.

Shu kabi tadbirlar Farg'ona viloyatidagi Quvasoy va Qo'qon shaharlari hamda Farg'ona tumaniidagi Chegara qo'shinlariga qarashli harbiy qismlarda ham tantanali tus olib, so'z olganlar tomonidan Vatanimiz mustaqilligi, sarhadlarimiz daxlsizligi va ona xalqimizning tinchligi-yu osoyishtaligini so'nggi nafasigacha himoya qilishga bel bog'lagan o'g'lonlarga samimiy tilaklar bildirilib, kelgusidagi xizmat faoliyatlarida omadlar tilandi.

Tadbirlar davomida Vatan oldidagi o'z yigitlik burchini o'tab bo'lish arafasida turgan muddatli harbiy xizmat oddiy askarlariga Chegara qo'shinlari qo'mondonligi tomonidan O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalariga o'qishga

kirish uchun beriladigan imtiyozli tavsiyanomalarning tantanali tarzda topshirilishi ham yurt o'g'lonlarining qalblarida o'zgacha havas hislarini uyg'otdi.

Vatanga qasamyod tadbirlariga Qoraqalpog'iston Respublikasida joylashgan Chegara qo'shinlariga qarashli barcha harbiy qism va bo'linmalarda ham katta tayyorgarlik ko'rildi.

– Juda hayajondaman. Bu onlarni necha kun davomida intiqib kutdik. Bugun ota-onamiz, yaqinlarimiz guvohligida Vatanimizga, xalqimizga, Prezidentimizga sadoqat bilan xizmat qilishga yigitlik ontini ichdik. Endi ana shu ahdimizga munosib bo'lib, yurtimiz sarhadlarini shijoat va matonat bilan qo'riqlaymiz, – deydi oddiy askar Dilshodbek Ne'matov.

Haqiqiy bayramga aylanib ketgan tadbirlar davomida Chegara qo'shinlari Ashula va raqs ansambli xonandalari hamda el suygan san'atkorlar tomonidan ijro etilgan kuy-qo'shiqlar yig'ilganlarga xush kayfiyat ulashdi.

Mayor Farida BOBOJONOVA
DXX Chegara qo'shinlari

Kitobxonlik haftaligi

Kitob zamonlar dengizida sayohat qilayotgan va o'zining qimmatbaho yukini avlodlardan avlodlarga tashiyotgan hikmat kemasidir, degan edi Frensis Bekon. Naqadar zalvorli so'zlar. Kitoblar zamonlar dengizidan qanchadan qancha ilm-u sir-asrorlarni bizgacha olib kelmagan deysiz? Inson yashar ekan, uning hayotini kitobsiz tasavvur etish og'ir. Kitob insoniylik, mehr-muhabbat rishtalarini ham ipsiz bog'laydigan vositadir.

MILLAT KELAJAGI KAFOLATI

Kitob o'qigan va o'qimagan inson o'rtasidagi tafovut barchaga birdek ma'lum. Qo'lida kitob bo'lgan bolaning ko'nglida ezgulik bo'ladi. Yurtimizda o'tkazib kelinayotgan "O'zbekiston kitobxonlik yurti" shiori ostidagi V respublika "Kitobxonlik haftaligi" ham yurtdoshlarimizning ma'nan yuksalishida ahamiyatlidir.

Toshkent shahridagi Simpoziumlar saroyida haftalikning ochilish marosimi bo'lib o'tdi.

Unda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi, O'zbekiston noshirlari, axborot-kutubxona markazlari mutasaddilari, kitobxonlar, keng jamoatchilik vakillari va jurnalistlar ishtirok etdi.

Tadbirda so'zga chiqqanlar mamlakatimizda kitob mutolaasini

keng targ'ib qilish, aholi, xususan yoshlar o'rtasida kitobxonlikni rivojlantirish davlat siyosati darajasida targ'ib qilinayotgani, shuningdek xorijiy adabiyotlarni sifatli tarjima qilish, umuman, tarjima maktabini yuksaltirishga katta e'tibor qaratilayotganini alohida e'tirof etdi.

– Yurtimizda

an'anaga aylanib bo'lgan ushbu ajoyib haftalik barcha ijodkorlar va kitobxonlarga, soha mutaxassislariga ma'qul kelishiga shubham yo'q. Kitobga bo'lgan muhabbat yoshlarimiz qalbidan chuqur joy olishiga, ularni komillik sari yetaklab, ota-bobolarimiz kabi dunyo tamaddunida o'chmas iz qoldiradigan olim-u fuzalolar bo'lib yetishishi uchun qo'yilgan qadam bo'lsa, ajabmas, – deydi O'zbekiston Respublikasi

Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi direktori Asadjon Xo'jayev.

Shu qatorda "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi markaziy kengashi raisi Alisher Qodirov, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi rahbari Otabek Hasanov, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi Sirojiddin Sayyid kitob o'qish va uning targ'iboti xususida o'z mulohazalari bilan o'rtoqlashdi.

Kitobxonlik haftaligining ikkinchi kunida O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, shoir Shukur Qurbonning "Makka-yu Madinam yoxud uzoq-yaqin ko'ngillar", "Yaxshilik chamani yoxud sarhisob" kitoblari taqdimoti bo'lib o'tdi. Unda shoirdan she'rlar, bolalik xotiralari, adabiyot, she'riyat haqidagi qizg'in suhbatlar avj olgan. Talaba-yoshlar o'zlarini qiziqtirgan savollarga munosib javob olayotganidan quvonib, ijodkor bilan dildan suhbat olib boryapti.

Kitob insonning eng yaqin do'sti, maslakdoshidir. Dunyo ichida yana bir olam borligini kitobxonlar judayam yaxshi biladi. So'z qudrati, ijod zavqi begona bo'lmagan, shoir-u nosirlar qo'llaridan kitobni qo'ymay yurishlari ham bejiz emas. Zero ular kitobning inson hayot yo'llarida qanchalik asqatishini anchayin yaxshi biladi. Aslida, har bir insonning shaxsiy kutubxonasi, unda ko'ngilga yaqin asarlari bo'lishi kerak. Ayni paytda o'tkazilayotgan "Kitobxonlik haftaligi" ham aynan shu g'oyalarni oldinga suradi.

"Kitobxonlik haftaligi" Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar hamda Toshkent shahrida parallel ravishda bo'lib o'tmoqda. Haftalik doirasida so'nggi yillarda nashr etilgan yangi kitoblarning taqdimotlari, yosh va iste'dodli yozuvchi, shoirlar bilan uchrashuvlar, sohadagi dolzarb muammolarni bartaraf qilishga qaratilgan yig'inlar bo'lib o'tadi. Haftalik davomida "Zarkent ijod uyi"da bolalar va o'smirlar adabiyotini rivojlantirishga bag'ishlangan "Noshirlar va bolalar ijodkorlarining hamkorligi" mavzusida seminarlar ham tashkil qilindi.

Shuningdek, Toshkent shahridagi "Dream Park" istirohat bog'ida hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar markazlaridagi madaniyat va istirohat bog'larida "Noshirdan kitobxonga" tamoyili asosida kitob savdo yarmarkalari tashkil etildi.

Yurtimizda o'tkazilayotgan bu kabi tadbirlar bardavom bo'layotgani, yoshlarning safidan kamaymay, kitob uchun, bilim uchun turnaqator bo'lib kelishlari quvonchimizni ikki hissa orttiradi. Kitob do'konlarida navbatini kutib turgan yoshlarni ko'rib, kelajak haqida ulkan xayollar surasan kishi. O'zbekiston bejiz kitobxonlik yurti, deya ta'riflanmayotganiga amin bo'lasan.

M. G'AFFOROV

Harbiy libosdagi ma'naviyat

ORZU-NIYATGA NARVON

Sirojiddin Rauf 1967-yilda Qarshi shahrida tug'ilgan. ToshDUning (hozirgi O'zMU) Jurnalistika fakultetini (1992) va Toshkent davlat yuridik institutini tamomlagan. Dastlab Qashqadaryo viloyati gazetasida, keyinchalik "Turkiston", "Inson va qonun", "Birja" gazetalarida, "Tafakkur", "Hayot va qonun" jurnallarida bo'lim muharriri, bosh muharrir o'rinbosari va bosh muharrir, "Jamiyat" ijtimoiy-siyosiy gazetasining bosh muharriri, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi mas'ul kotibi vazifalarida faoliyat yuritdi. Hozirda "Sharq yulduzi" va "Взезд Восток" jurnallari bosh muharriri lavozimida ishlaydi.

– Ustoz, bolaligingiz, adabiyotga qanday kirib kelganingiz haqida gapirib bersangiz.

– Adabiyot juda katta dargoh, unga kirib kelish bolalikdan deyishimiz qiyin. Hazillashib aytadigan bo'lsak, bugun ba'zi ukalarimiz, singillarimizdan yoshini so'rasak, "Mana, o'n beshga kirdim. Mening adabiyotga birinchi kirib kelishim falon yoshda edi", deb aytadi olti-yetti yoshlarini nazarda tutib. Adabiyotga havas bolaligimda uyg'ongan. Bu esa kitobga havas orqali shakllandi. Eslayman, maktabda boshlang'ich sinflarda o'qirdim, o'sha paytlarda tug'ilgan kunlar bo'lsa, kitob sovg'a qilishardi. Rahmatli Nasiba opam menga "Vyetnam xalq ertaklari" kitobini sovg'a qilgani ko'zim oldida doim turadi. Har xil saviyadagi, turfa janrdagi kitoblar bor edi, lekin yoshimga mos keldi, shekilli, ana shu kitobni qo'limdan qo'ymasdan o'qirdim. Shu-shu, kitobga oshnolik paydo bo'ldi menda.

Maktabimiz kutubxonasidagi deyarli hamma kitoblarni o'qib chiqqanman. Kitoblar keyin meni shahar kutubxonasiga boshlab bordi. Adabiyot ostonasiga hatladim deya olmayman, yaqinlashdim. Kunlardan bir kun qo'limga Abdulla Oripovning "Surat va siyrat" kitobi tushib qoldi. Men ertak o'qiydigan yoshdan ancha ulg'aygandim, bu kitob meni o'ziga tamoman bog'lab oldi. Abdulla akaning "Onajon", "Vatan", yana bir qancha she'rlarini yod olib aytib yuraman, ularga o'xshatib she'rlar yozaman. Adashib makkaga yo'liqqan musofirdek kutimaganida o'zimni bu she'rlardan topib olgandim. Adabiyotga yaqinlashishimiz mana shunday boshlangan, kitobga oshnoligim mana shunday boshlangan va men, o'ylaymanki, kitobga do'stlik insonning boshqa orzu-niyatlari ushlab olinishiga ham bir narvon bo'ladi.

– Sizning harbiy xizmatga borganingiz haqida xabar topdim. U yerda yozilgan she'rlaringizni o'qidim. Ana shu harbiy xizmat haqida, taassurotlar, harbiy xizmatga qiziqayotgan yoshlarimizga maslahatlaringizni aytsangiz.

– Biz bolalik yillarimizda harbiy libos kiygan akalarga havas bilan ulg'ayganmiz. Balki, maktablarda tarbiya shunaqa bo'lgandir. Vatan himoyachilari, er yigitlar Vatan uchun kerak bo'lsa, "jonimizni ayamaymiz" degan bir ruhda tarbiyalanganmiz. Chunki o'sha paytlari Ikkinchi jahon urushi yillaridan keyin urushning bevosita qatnashchilari bo'lgan ota-bobolarimiz edi. Shuning uchun ham biz urushga nafrat ko'zi bilan boqdik, Vatanni ko'z qorachig'idek asrash masalasiga shunchaki qaray olmadik. 1941–1945-yillardagi xunrezliklar qaytarilishi mumkin degan kayfiyatda

ulg'ayganmiz. Va hammamiz o'zimizning timsolimizda Vatan himoyachisini ko'radik. Qolaversa, o'tgan asrning 80-yillarida biz harbiy xizmat yoshiga yetgan paytlar hayotimizni harbiy xizmatdagi tasavvur qila olmasdik. Yigitman degan inson albatta harbiy xizmatga borib kelgan bo'lishi kerak edi. Yigitlik burchini bajargan bo'lishi kerak edi.

Ikki yilda dunyoqarashim o'zgardi, jismonan toblandik, rostini aytish kerak, harbiy xizmat oson mashg'ulot emas. Ayniqsa, 17-18 yoshdagi yigit, ota-ona bag'ridan chiqqan yosh inson uchun. O'sha yillari biz ota-onamiz bag'ridan, Vatanimizdan yiroqda edik. O'sha paytlar Vatan deganda sobiq Ittifoqni tushungan bo'lsak, bugun endi tushunchalarimiz o'zgardi. O'sha yillarda qancha qiyinchiliklarni boshdan o'tkazmadik, deysan. U paytda bizning tengdoshlarimizni, ayniqsa markaziy osiyoliklarni ko'proq qurilish batalyoniga olishardi. Harbiy xizmatdan qaytgan tengdoshlarimizning ustidan kulib aytardikki, ikki yil harbiy xizmatda yurib, qurol ushlab ko'rmagan bu, avtomat nimaligini, pulemyot nimaligini bilmaydi. Ko'nglimizda bir xavotir bo'lardi, bizning ham taqdirimizga shu yozilgan bo'lsa-chi, degan. Yo'q, menda hammasi boshqacha kechdi.

Ukrainada haqiqiy harbiy xizmatni o'tadim. BMP deyiladi, piyodalar harbiy mashinasining mergani bo'lib xizmat qildim. Faxrlanaman, chunki mashg'ulotlar paytida harbiy mashinada cheklangan vaqt beriladi, ana shu vaqt ichida men tankning maketini urardim. Juda ko'p faxriy yorliqlar olganman, ikki marotaba tankning, pulemyotining va askarning maketini nishonga olganim uchun. Aytib o'tishim kerak, Ukrainaning Qrim tog'larida, Odessa dengiz bo'ylarida xizmat qildik. Bizni haqiqiy jangovar holatga tayyorlashgan. O'sha paytlarda Afg'onistonda bosqinchilik urushlari davom etayotgan edi, bizni Afg'oniston jangchilari safiga olib ketish uchun haqiqiy jang bilan tanishtirishgan. Tog'larga chiqishni, arqon bilan ishlash, arqonsiz chiqish, tog'dan yugurib tushishni avtomat-pulemyotlar bilan bajarganmiz.

Shunday bo'ldiki, xizmatning olti oyligida ozgina sportga yaqin yigitlarni rotalariga o'tkazib tayyorlashdi. Men o'sha sport rotasiga tushdim. Buyam faxrlanadigan jihatlardan biri. Jangchi bo'lib, ikki yil toblanib harbiy xizmatdan qaytib keldim va men shu yerda juda ko'p narsani o'rgandim, ko'p narsaga aqlim yetdi, dunyoqarashim o'zgardi. Biz sobiq Ittifoqni Vatan deb bilardik va bir oilaning farzandlarimiz deb o'ylaganmiz. Yoshlarimizga shularni aytib o'tgim keladi, men ham shu tuyg'u bilan o'sganman, shu tuyg'u bilan tarbiyalanganman, lekin harbiy

xizmatda odamlarni bir-biridan ajratishlarini ko'rdim. Bu birinchi navli odam, bu ikkinchi navli odam, degan ajratishlarning guvohi bo'ldim. Agar sen rus millati bo'lsang, sen oliynasabsan, agar sen slavyan xalqlariga mansub bo'lsang, demak, ikkinchi nasabsan, agar sen osiyolik bo'lsang, eng pastki tabaqadansan.

Bir kuni komsomol majlisi o'tkazilayotganda bir rus yigiti, safdoshimiz, jangchi, askar spirtli ichimlik ichib qo'lga tushib qoldi janjal qilib. Shuni muhokama qilish kerak. Men komsomol sardori sifatida batalyonda shuni muhokama qilyapman. Shu payt harbiy masalalar bo'yicha komandirimiz o'rinbosariga so'z bersam, turib xatolik qilib qo'ygan bezori askarga nima deb urishyapti deng? "Sen nega meni sharmanda qilyapsan, nega bizning millatimizni sharmanda qilyapsan, sen qora osiyolikmisan?" deydi. Harbiy masalalar bo'yicha komandir o'rinbosari millat ajratayotgandi. Sovet oilasi haqidagi hamma balandparvoz gaplar puch ekanini birinchi marta o'sha yerda anglab yetganman.

Bugun mustaqil mamlakat himoyachilarini harbiy xizmatdagi faoliyatiga ham alohida e'tibor qaratilyapti. Bizning davrimizda askarning ichki dunyosi, tashqi dunyosiga e'tibor judayam kam bo'lardi. Askarga insonga qilinadigan muomala bo'lmasdi. Oldin kelgan harbiy xizmatchilar o'zidan keyin kelganlarga fashistlaracha munosabatda bo'lardi. Bu yigitlarimizning ongiga, dunyoqarashiga, ruhiga juda yomon ta'sir qilardi. Bugun, mana, mustaqil davlatning himoyachilariga, ukalarimizga, farzandlarimizga havasim keladi. Ularga hamma shart-sharoit yaratilgan. O'z Vatani himoya qilish uchun kerak bo'lgan harbiy mahoratni o'zlashtirar ekan, ular turarjoy masalasi, yuqori talablarga javob beradigan yotoqxonalar bilan ta'minlangan. Ularning ratsion asosida uch-to'rt mahal ovqatlanishi, jismoniy quvvatini oshiradigan taomlar ro'yxatlari tuzilayotgani va buni jamoatchilik kengashi nazorat qilib borayotgani, bir-biriga o'zaro munosabatlari, muomalasi – hammasi odamning havasini keltiradi. Bularning barchasi bugun harbiy sohada katta islohotlar bo'layotganidan dalolat berib turibdi.

– Sizni nafaqat harbiy xizmatchi, balki shoir sifatida yaxshi taniyamiz. Biz sevib o'qiydigan, necha yillardan beri kitob javonimizdan tushmay kelayotgan "Sharq yulduzi" jurnalining bosh muharririsiz. Ijodingiz haqida, "Sharq yulduzi" jurnalida olib borilayotgan harakatlar, islohotlar haqida biroz o'rtoqlashsangiz.

– "Sharq yulduzi" jurnalini hozirda harbiy xizmat o'tayotgan yigitlarimiz juda yaxshi biladi, chunki ularning ota-onalari, buvi-bobolari jurnalni qo'ldan qo'ymay o'qigan. Jurnal o'tgan asrning 30-yillarida tashkil etilgan. Ikkinchi jahon urushi yakunidan keyin sevimli yozuvchimiz Oybek domla 1946-yilda jurnalga "Sharq yulduzi" deb nom bergan. Jurnal 1931-yildan chop etila boshlagan bo'lsa, 1946-yildan shu nom ostida dunyo yuzini ko'ra boshlagan. "Sharq yulduzi" jurnali salkam 100 yillik tarixga ega. O'zbekistonda yashab ijod qilayotgan yozuvchi, shoirlarimizning, adabiyotshunos olimlarimizning asosiy minbari hisoblanadi. Demak, siyohi qurimagan yangi romanlar, dostonlar, qissa, hikoyalari, she'rlar va ular haqidagi tahliliy izlanishlar jurnalimizning sahifalarida chop etib kelinadi. Va bugun ham ana shu an'ana davom etmoqda.

Bugun yangi yozuvchilarning ilk o'quvchilarini topish uchun jurnalimiz sahifalarida har xil janrdagi asarlarni ketma-ket chop etib boryapmiz. Bir narsadan faxrlanaman, 2016-yildan keyin O'zbekistondagi harbiy muassasalar kutubxonalaridan ham "Sharq yulduzi" jurnali joy olgan. Keyingi yillarda shunday an'ana bo'ldi. Ma'naviyat karvonlari mamlakatimizning turli burchaklariga borib, shoir, yozuvchilarimiz o'quvchilar bilan bevosita uchrashuvlar, suhbatlar o'tkaziyapti. Biz qaysi viloyatga borishimizdan qat'i nazar, o'sha yerdagi harbiy muassasalarda harbiy xizmatchilar bilan uchrashuvlar o'tkazamiz. She'r o'qib beramiz, hikoyalari, chop etilayotgan romanlarimizning mazmun-mohiyati haqida suhbatlashamiz. Harbiy xizmatchilarimizning adabiyotga, san'atga burchlik qiziqayotganini ko'rib, juda xursand bo'lamiz. Biz borgan harbiy muassasalar kutubxonalarida "Sharq yulduzi" jurnali o'z o'rnini egallab turgani yana bir xursand qilgan jihatdir.

– Yoshlarimiz, adabiyot muxlislariga tavsiyalaringsizni bersangiz.

– Yoshlikda olingan bilim toshga o'yilgan naqshdir, deb bejiz aytishmagan. Yoshlikka hamma narsa yarashadi. O'qing, izlaning, Vatanni seving. Zero yurtimizning kelajagi sizning qo'lingizda. Sizlarda hamma imkoniyat bor, bundan unumli foydalanib, yurt bayrog'ini osmonlarda hilpirating!

– Samimiy suhbatingsiz uchun rahmat!

**"Vatanparvar" muxbiri
Muhammadali G'AFFOROV
suhbatlashdi.**

9-may – Xotira va qadrlash kuni

“O‘LIMDAN AVVAL BORISHIM KERAK”

O‘ZBEKISTONLIK TIBBIYOT XODIMLARI IKKINCHI JAHON URUSHIDA

Ikkinchi jahon urushi haqida so‘z ochilganda, beayov jang maydonlari – Stalingrad jangi, Kursk yoyi, Berlin shturmida qahramonlik ko‘rsatgan minglab o‘zbek jangchilari ko‘z oldimizda namoyon bo‘ladi. Ammo bu dahshatli sinovlardan o‘tgan urushning yana bir qahramonlari borki, ular haqida kam so‘z yuritiladi. Ular harbiy tibbiyot xodimlaridir.

Shifokor, hamshira kabi katta-yu kichik tibbiyot xodimlarining jangchi askarlar bilan bir safda qahramonona vazifalarni bajargani, hayoti qil ustida turgan yarador va bemorlarni oyoqqa turg‘azishdagi bemisl fidoyiligi har qancha tahsinga loyiq. Bu urushda tibbiyot xodimlari qurollar bilan emas, balki dori-darmon va jarrohlik jihozlari bilan o‘zining bag‘rikeng insonparvarlik kurashini ham olib bordi.

TIBBIYOT – G‘ALABANING QUROLLARIDAN BIRI

Ikkinchi jahon urushi boshlanishining ilk davridayoq urush hududlariga, harbiy gospital va boshqa

davolash muassasalariga mamlakatning turli burchaklaridan yuborilgan tibbiyot xodimlari bir necha minglarni tashkil qilar edi. O‘zbekistonlik tibbiyot mutaxassislarining deyarli barchasi front fidoyilari safiga qo‘shildi. Ularning birinchilari Toshkent va Samarqand tibbiyot institutlarining professor-o‘qituvchilari bo‘lib, ular orasida akademiklar Y. To‘raqulov, I. Musaboyev, professorlar A. Hoshimov, R. Abdullayev, I. Komilov, A. Shokirov, F. Amirov, A. G‘ulomov, H. Hakimov, M. Mirsoatov bor edi.

1941-yilning o‘zidayoq 3,5 milliondan ortiq jangchi yaralandi. Shunday og‘ir sharoitda – tasavvur qiling, jarohatlanganlarning 72 foizi shifoxonalarda davolanib, yana jang maydoniga qaytarildi. Urush davomida tibbiyot xodimlari 17 millionga yaqin inson hayotini

saqlab qoldi, shulardan 10 millioni – yaralanganlar, qolganlari – kasallanganlar edi.

Urush yillarida 2 000 dan ziyod evakuatsiya gospitali, 600 ta sanitariya poyezdi, minglab ko‘chma tibbiy punktlar faoliyat yuritdi. Arxiv ma‘lumotlariga ko‘ra, 500 mingdan ortiq ayol shifokor, hamshira, sanitarka front tibbiyot xizmatlarida ishlagan. Ular ko‘pincha yuraklaridagi faqat mehr va jasorat bilan ixtiyoriy ravishda frontga ketgan.

Urush davrida O‘zbekistonda jarohat olgan va yaradorlarga tibbiy xizmat ko‘rsatadigan 368 ta shifoxona faoliyat yuritgan bo‘lsa, bu raqam 1945-yilga kelib 481 taga yetgan. 129 ta gospital O‘zbekistonga ko‘chirilgan. Tibbiy sanitar vagonlardan iborat poyezdlarda 485 mingdan ortiq yaralangan askar yurtimizga olib kelingan. Ularning qariyb 50 foizi tuzalib, yana urush maydonlariga qaytgan.

Metin irodali xalqimiz janggohlarda yaralangan askarlarning sog‘ayib, oyoqqa turishi uchun ham ko‘maklashgan – 18 500 ga yaqin vatandoshimiz tomonidan 13 000 litr donorlik qonlari topshirilgan.

O‘ZBEK SHIFOKOR AYOLLARI – JASORAT TIMSOLI

Frontda harbiy xizmatchilar hayotini saqlab qolish uchun jonini fido qilganlar orasida samarqandlik Shahzoda Soliyeva alohida o‘rin tutadi. U 1943-yil iyulida Kursk jangi paytida 40 nafardan ziyod og‘ir yaralangan askarni o‘q yomg‘iri ostida jang maydonidan olib chiqadi. Qo‘llari qon, oyoqlari yongan holda ham ortga qaytmaydi. Shahzodaning jasorati harbiy qo‘mondonlik tomonidan davlat mukofotiga taqdim

etilib, orden bilan mukofotlanadi. Uning jasorati mardlik timsoli sifatida hali-hanuz tibbiyot xodimlari tomonidan yodga olinadi.

U oilasiga jo‘natgan maktublaridan birida shunday deb yozgandi:

“Men qurol ko‘tarmaganman. Lekin har bir najot topgan askar mening fashizmga qarshi otgan o‘qimdir. Mening g‘alabam ularning hayotidir”.

Shahzoda kabi yuzlab o‘zbek qizlari frontning asosiy tayanchi bo‘ldi. Ulardan yana biri shifokor Gulchehra Rahimova bo‘lib, u Minsk yonidagi polk shifoxonasida kuniga 20 tadan ortiq jarrohlik amaliyotini o‘tkazgan. Bu ishni barcha sharoitlar yaratilgan hozirgi sharoitda ham bajarish oson emasligini har bir shifokor qalban his qilsa kerak albatta.

“Bizni “oq libosli farishtalar” deyishadi, lekin biz faqat bir narsani xohladi – hech kim yolg‘iz o‘lmasin”, deb yozib qoldirgan u o‘z kundaliklarida.

Vitebskdagi jangda bir kechada 15 nafar askarni yelkasida ko‘tarib chiqqan yana bir qahramon o‘zbek qizi sanitarka Zebiniso Ibrohimova edi. U har bir jang oldidan *“O‘lim askar orqasidan keladi – men undan avval borishim kerak, toki u tirik qolsin”*, deb iltijo qilar edi.

1942-yilning aprelidan harakatdagi armiyada, iyun oyidan 51-sonli faoliyati kuchaytirilgan alohida tibbiyot rotasida shifokor bo‘lib xizmat qilgan Po‘latoy Qodirova ko‘p yaradorlarga jarroh sifatida yordam bergan. Bir qator medallar bilan taqdirlangan Po‘latoy Qodirova manbalarda Stalingradga harbiy qism bilan birga kirgan birinchi o‘zbek ayoli, deb qayd etilgan.

Bu jasoratlar millatimiz faxri, xalqimiz ezgu qadriyatlarining yorqin namunasidir. Biz ularni hech ikkilanmasdan, o‘zini ayamagan farishtalar, deymiz.

Frontda ular qurollsiz edi, ammo jangga kirishdan qochmadi: o‘q yomg‘iri ostida o‘zining hayotini xavf ostiga qo‘yib, jang maydonidan yaralanganlarni izlab topdi, ularni sudrab yoki ko‘tarib olib chiqdi, suvsiz, yorug‘liksiz, gohida hech narsasiz insonlar hayotini saqlab qoldi. Operatsiyaga muhtoj ko‘plab og‘ir bemorlarga malakali tibbiy yordam ko‘rsatgan tibbiyot xodimlari kuniga 16–20 soatgacha, ba‘zan uxlamasdan ishlar, qaror qabul qilishda o‘qdan tezroq harakat qilar edilar.

Ba‘zan urush taqdiri jang maydonida emas, balki gospitalar va sanitar mashinalar ichida hal qilinib, g‘alabaga ishonch shifoxonalarda mustahkamlanib bordi. 1945-yilda Berlinni zabt etib, g‘alaba qozongan millionlab jangchilarning ko‘pchiligini aynan tibbiyot xodimlari safga qaytargan edi.

**Iste‘fodagi tibbiy xizmat
polkovnigi Komil ESHKUVATOV,
Qurolli Kuchlar
Harbiy tibbiyot akademiyasi
katta o‘qituvchisi,
II darajali “Salomatlik”
ordeni sohibi**

JANGOVAR SAN'ATNING

yuksak ifodasi

Sohibqiron Amir Temurning boy jangovarlik tajribasi, uning yuksak harbiy san'ati dunyo harbiy fanida, harbiy-strategik tafakkurida yetakchi o'rinda turishini alohida faxr-iftixor bilan ta'kidlab o'tishimiz lozim.

So'nggi yillarda sahibqiron bobomizning boy harbiy jangovarlik merosini o'rganish, tadqiq etish bo'yicha katta ishlar amalga oshirilayotganini qayd etgan holda Amir Temurning harbiy strategiyasi va jangovarlik san'ati qay tartibda shakllangani, olib borilgani va yuksak muvaffaqiyatga erishganini chuqur anglash zaruriyati mavjudligiga hamda uning davlat boshqaruvidagi yuksak tajribasi qatorida yetuk harbiy mahoratini ham har tomonlama o'rganish lozimligiga e'tibor qaratmoqchimiz.

Amir Temurning harbiy iste'dodi, sarkardalik mahorati qo'shinlar tuzilishida, olib borgan janglari va qo'llagan "savquljaysh" (strategiya) hamda jang qilish uslublari – "ta'biyatuljaysh" (taktikalari)da namoyon bo'lgan.

RAQIBNI PUXTA O'RGANISH – HARBIY STRATEGIYADAGI TAKTIK QADAM

Sohibqiron harbiy strategiyasining ahamiyatli jihati – raqiblariga qarshi yirik janglarga shoshilmasdan puxta tayyorgarlik ko'rishi, raqiblarni har tomonlama o'rganishi hamda o'z raqiblarini boshqa ittifoqchilar bilan birlashishlarining oldini olish, ularning har tomonlama ko'mak olish yo'llarini kesish bo'yicha tadbirlari edi.

Amir Temur qaysi mamlakat yoki hududga yurish qilmoqchi bo'lsa, uni obdan va atroflarga o'rganar, agar siyosat va tinch vositalar bilan, ya'ni elchilar orqali masalani hal etish imkoniyati bo'lsa, bu yerda qurol ishlatishni ortiqcha deb bilar edi. Agar qaysi mamlakatda zolimlik, zo'ravonlik, jabr-zulm, adolatsizlik hukm sursa, oddiy xalq ommasining qashshoq ahvolda o'z hukmdoridan noroziligi kuchayib ketgan bo'lsa, bunday zaminga urush ochar edi.

Bu borada sahibqiron hayotida ro'y bergan quyidagi voqealarni misol tariqasida keltirib o'tish maqsadga muvofiq bo'ladi. Yarim chin, yarim afsona bo'lgan quyidagi voqea ko'pchilikning diqqatini tortishi tabiiy.

BIRINCHI VOQEA. Amir Temur o'z faoliyatining dastlabki davrlarida Qarshi shahrini egallamoqchi bo'ladi hamda bir necha kun davomida muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Shunday urinishlarning navbatdagsidan so'ng kechki payt tanovul qilib olish hamda ertasi kuni yana Qarshi shahriga uyushtiradigan hujumi oldidan dam olish maqsadida shahar atrofidagi qishloqlarning biriga kirib keladi va 4-5 chog'li yaqini bilan bir qari kampirning hovlisiga tushadi. Mehmonlar hovli egasidan o'zlarining asli kimligini yashirib, savdo karvonini qo'riqlab ketuvchi askarlar deb tanishtiradi hamda kampirdan bir mazali taom tayyorlab berishni hamda dam olishlari uchun joy so'raydi. Kampir rozi bo'ladi va taom tayyorlashga kirishadi. Taom tayyorlash uchun birmuncha vaqt ketadi va taom tayyor bo'lgach, uy egasi uni katta laganda mehmonlarning oldiga qo'yadi.

Ochqagan mehmonlar apil-tapil, shoshilganicha ovqatni tanovul qilishga kirishadi va Temurning sheriklaridan biri laganning o'rtasidan ovqat yemoqchi bo'lib, ovqatning issiqligidan og'zi kuyganini ko'rgan uy egasi bo'lmish qari kampir unga qarata:

– Sen ham Amir Temurga o'xshagan shoshqaloq ekansan, ovqatni shoshilmasdan, laganning chekkasidan boshlab tanovul qilsang-chi! – deb dashnom beradi.

Ushbu gapdan sergaklangan va kampirning nima sababdan bunday deganining tagiga yetish uchun Amir Temur kampirga yuzlanib, so'raydi:

– Onaxon, Amir Temurni taniysizmi, nimaga uni shoshqaloq deb aytayapsiz?

Shunda kampir:

– Men Amir Temurni tanimayman, biroq uning Qarshi shahrini egallash bo'yicha bir necha kundan buyon davom etayotgan samarasiz xatti-harakatlaridan shoshqaloqligi ko'rinib turibdi, – deya javob beradi.

Qari, yoshi ulug', ko'pni ko'rgan insonlarning doimiy maslahatini olib yurgan Amir Temur kampirda bir gap borligini sezib, shunday deydi:

– Ha, shunday deng. Sizningcha, Amir Temur qanday chora qo'llasa, Qarshi shahrini egallashi mumkin?

Ko'pni ko'rgan onaxonning quyidagi javobidan esa barcha mehmonlar hang-mang bo'lib qoladi:

– Avvalo, Amir Temur Qarshi shahri tevarak-atrofidagi qal'a hamda qo'rg'onlarni zabt etishi va bu bilan shaharga keladigan har kungi turli ko'mak va yordamni bartaraf etmogi lozim, shundan so'nggina shaharni egallashi mumkin. Manavi sheriging ham lagandagi ovqatni avvalo bir chekkasidan tanovul qilib, sekin-astalik bilan o'rtasiga borganida og'zi kuymasdi, – deydi.

Amir Temur qari kampirning oqil-u donoligiga tan berib, ertasiga ertalab ketar chog'ida kampirga taom va joy bergani uchun bir necha barobar ko'p haq to'laydi va minnatdorlik izhor etib jo'nab ketadi.

Kampirning maslahatiga amal qilgan holda Qarshi shahri atrofidagi barcha qal'a hamda qo'rg'onlarni zabt etish va bu orqali shahardagi raqiblariga keladigan har qanday ko'mak va yordamning oldini olgach, shaharni osongina egallagan Amir Temur ushbu tadbiri butun umr eslab qoladi va o'zining keyingi yurishlarida ham bu kabi vaziyatlardan unumli foydalanadi.

IKKINCHI VOQEA. Amir Temurning 1386–1388-yillar (tarixda *Uch yillik yurish deb ataladi*) davomida Eronda harbiy harakatlar olib borayotganidan foydalanib 1388-yilda Oltin O'rda xoni To'xtamishxon bir necha ittifoqchilari ishtirokida Movarounnahrqa bostirib kiradi. Jumladan, Xorazm hokimlari Sulaymon So'fi va Ilyig'mish o'g'lon Xorazmda Amir Temurga qarshi bosh ko'targan bo'lsa, Mo'g'uliston hukmdori Qamariddin Movarounnahrqa shimoli-sharqdan bostirib kirib, Sayram, Toshkent, Andijon, Buxoro, Qarshi va Samarqand atroflarini talaydi.

To'xtamishxonning o'zi esa Bek Yoriq o'g'lon, Isabek, Sotqin Bahodir kabi Jo'chi ulusining shahzodalari bilan Sig'noq orqali shimoldan Amir Temur davlatiga bostirib kiradi.

Amir Temur Erondagi yurishni to'xtatib, zudlik bilan Movarounnahrqa qaytadi. Amir Temur qo'shinining ilg'or qismi mamlakatdan qochib ketayotgan dushman qo'shiniga yetib olib, qattiq zarba beradi. Biroq sahibqiron darrov dushman iziga tushib, unga qarshi keng ko'lamli yurish qilishga shoshilmaydi. Bunday yurish qilishga puxta tayyorgarlik ko'rish lozimligini Amir Temur yaxshi anglar edi va ishni avvalo o'z yurtida tartib o'rnatishdan hamda dushmanga ko'mak bergan kuchlarni bartaraf etishdan boshlaydi. Bu yo'lda sahibqironga navbatdagi marta (*beshinchi marotaba*) sotqinlik qilgan va

To'xtamishxonni qo'llab-quvvatlagan Xorazmdagi So'filar hukmronligiga barham beradi hamda butun Movarounnahr Amir Temurning yagona hukmdorligi ostida birlashtiriladi.

Shundan so'ng Amir Temur Mo'g'uliston hududlaridan turib, Sirdaryo va Amudaryo oralig'iga muntazam bosqinchilik yurishlarini o'zlariga kasb qilib olgan mo'g'ul xonlarining xatti-harakatlariga chek qo'yish maqsadida 1389-yilda Irtish daryosi bo'yari, Koshg'ar atroflari va Mo'g'ulistongacha yurish qilib, Anqo to'ra va Xizr Xo'ja o'g'lon kabi mo'g'ul xonlari hamda nomdor sarkardalarini butkul mag'lub etdi, katta o'lja bilan Samarqandga qaytdi. Bu bilan Mo'g'uliston xonlarining kuchi sindirildi va ularning Movarounnahrqa bosqinchilik yurishlari qilishga kuch-quvvatlari ham, To'xtamishxon bilan kelgusida birikishga imkoniyatlari ham qolmadi.

Imkon qadar chingizzodani yakkaushga harakat qilgan Amir Temur maqsadiga erishdi va 1390-yil oxirida katta qo'shin bilan Sirdaryodan kechib o'tib, To'xtamishxonga qarshi Dashti Qipchoqqa tomon yurish qildi.

Shu tariqa To'xtamishxonga qarshi Dashti Qipchoqqa yurishi oldidan raqiblarini bir-biridan ajratib, ularni alohida-alohida mag'lub etish taktikasini qo'lladi va dushmanni yakkaush – sahibqironga xos katta strategiyaning bir qismi ekani namoyon bo'ladi.

UCHINCHI VOQEA. Turk sultoni Boyazidga qarshi kurashda ham Amir Temur og'ir-bosiq holda, shoshmashosharlik qilmasdan, garchi Turk sultonining bir necha nomaqbul xatlari bo'lsa-da, avvalo Boyazidning bir qator ittifoqchilari hamda unga ko'mak berishi mumkin bo'lgan kuchlarni bartaraf etadi. Bu borada Sayfiddin Barquq (1382–1399) va Nosiriddin Faraj

(1399–1414) kabi Misr hukmdorlarini ham bir yoqlama qilgan va ularni o'ziga mute etib, o'lpon to'lashga

majbur etgan Amir Temur Shomdagi Xalab (*Aleppo*),

Damashq va Bag'dod shaharlarini ham egallab, Boyazid bilan bo'ladigan muhoraba (*urush*) muvaffaqiyatsiz kechgan taqdirda Turk sultoni ushbu shaharlardan Temurga qarshi foydalanmasligining oldini oladi. Temurning bunday tadbirlaridan maqsadi – Turk sultoni bilan bo'lajak jangning eng yomon ssenariysiga ko'ra, ya'ni Temur qo'shinlari mag'lubiyatga uchrasa yoki mushkul ahvolga tushib qoladigan bo'lsa, mazkur yirik shaharlar Temur qo'shinining Movarounnahrqa chekinishiga to'siq bo'lmasligi kerak edi (*bu boradagi chora-tadbirlar Amir Temurning yuqorida qayd etilgan ushbu o'gitiga mos keladi. Ya'ni "bir ishga kirishmay turib, undan chiqish yo'llarini o'ylab qo'yar edim. Uni to'g'ri tadbir, qat'iy jazm, sabr-chidam ko'rsatib, ehtiyotkorlik bilan uzoqni o'ylab, ortini esdan chiqarmagan holda oxiriga yetkazardim"*).

Zamonaviy harbiy fan nuqtayi nazaridan qaraganda, hozirgi Iroq va Shom hududlaridan, shuningdek Kavkazdan Amir Temur strategik platsdarm sifatida unumli foydalaniganiga urg'u bermoqchimiz.

Amir Temurning kadrlar masalasidagi strategiyasi ham o'ziga xosligiga e'tibor qaratmoqchimiz. Xoh davlat boshqaruvi bo'lsin, xoh harbiy qo'shin boshqaruvi bo'lsin – oddiy davlat xizmatchisidan vazirgacha, shuningdek qo'shindagi oddiy askardan eng yuqori lavozim amir ul-umarogacha Amir Temur tomonidan qat'iy o'rnatilgan tartib asosida tanlab olingani hamda o'z faoliyatini yuritgani xususida ilmiy manbalarda ko'p va xo'b yoritilgani bizga ma'lum. Jumladan, "Temur tuzuklari"da bu borada shunday deyiladi:

“Amr qildimki, qachon asl sipohiylardan ish koʻrgan, jang-u jadal bilan suyagi qotgan oʻn kishi yigʻilsa, bulardan qay birining shijoati, botirligi ortiqroq boʻlsa, qolgan toʻqqiztasi oʻz roziligi va maʼqullashi bilan, uni oʻzlariga sardor qilib, otini oʻnboshi deb atasinlar.

Oʻn nafar oʻnboshi oʻz askarlari bilan jam boʻlsa, ichlaridan eng ish koʻrgan, jang maydonlarida toblanib, tajriba orttirgan, bahodirlikka nomi chiqqan birovini amir qilib, uni yuzboshi deb nomlasinlar.

Agar oʻnta yuzboshi yigʻilsa, amirzodalardan aqlli, shijoatli, bahodir bir kishini amir etib saylab, uni mingboshi desinlar va amiri hazora deya murojaat qilsinlar”.

Sohibqironning kadrlar masalasidagi biz eʼtiborni qaratmoqchi boʻlgan yana bir muhim jihati – bu nafaqat oʻz davlati boshqaruvi va qoʻshinining ahvoli, balki qoʻshni davlatlar va raqiblarining qoʻshinga, davlat xizmatchisiga, umuman olganda, kadrlarga boʻlgan munosabati masalasi har doim ulugʻ sarkarda va davlat arbobining diqqat-eʼtiborida turgan. Ushbu fikrimizni bir necha misollar orqali mustahkamlamoqchimiz.

BIRINCHIDAN, Amir Husayn bilan kurash nihoyasida, yaʼni Movarounnahr uchun kurashda Amir Temurning sarkarda va davlat arbobi sifatidagi har tomonlama ustunligini anglagan, koʻrib-bilib turgan Amir Husayn qoʻshinining qoʻmondonlari, zobit-u askarlaridan ancha-munchasi hali asosiy jang boshlanmasidan ilgari Amir Temur qoʻshini safiga kelib qoʻshilgan edi. Amir Husaynning adolatsizligi, ochkoʻz va xasisligi nafaqat oddiy aholini, balki Husaynning yaqinlariniyam bezdirib yuborgan edi.

Bu borada tarixchi Sharafiddin Ali Yazdiyning “Zafarnoma” asarida batafsil maʼlumot beriladi. Jumladan, Xulm mavzesining mingboshisi, Qunduz hokimi Oʻljaytubek, Badaxshon hokimi Shoh Muhammad, Xuttalon viloyati amiri Kayxusrav hamda shu kabi yana koʻplab sarkarda va bahodirlar amir Husayn qoʻshinini tark etib, Amir Temur qoʻshiniga kelib qoʻshiladi. Amir Temur ularni yaxshi siylab, koʻngillarini koʻtaradi.

IKKINCHIDAN, Oltin Oʻrda va Oq Oʻrdadagi chingiziy shahzodalar oʻrtasidagi taxt uchun kurashda Amir Temur dastlab Toʻxtamishxonni toʻlaonli qoʻllab-quvvatlagani maʼlum. Bu yoʻlda Amir Temur uch marotaba Toʻxtamishxonni katta qoʻshin, oʻq-dori, qurol-yarogʻ, oziq-ovqat, kiyim-kechak, kattagina pul bilan taʼminlagan boʻlsa-da, chingiziy shahzodaning uchinchi safargi magʻlubiyatidan soʻng sohibqiron bevosita oʻzi Oq Oʻrdaga qoʻshin tortib boradi va Joʻji avlodidan boʻlmish Oq Oʻrda xoni Oʻrusxon bilan kurashda uni magʻlub etib, taxtni Toʻxtamishxonga olib beradi. Bu orqali Amir Temur shimoliy hududlardan, yaʼni Oltin Oʻrdadan keladigan turli xavf-xatarlarning oldini olmoqchi boʻlgan edi.

Biroq taxtni egallagan Toʻxtamishxon tez orada koʻnamaklik qilib, Amir Temurning otalarcha gʻamxoʻrligi hamda ulkan yordamini unutadi. Shundan soʻng unga qarshi 1390-yilda katta yurishga otlana ekan, Oltin Oʻrda va Oq Oʻrda taxtiga daʼvogar boʻlib yurgan boshqa bir qator chingiziy shahzodalar Temur Qutlugʻ oʻgʻlon va Kunchi oʻgʻlonni hamda Oq Oʻrdaning mashhur amiri Ediqut oʻzbekni (*rus manbalarida Yedigey nomi bilan tanilgan*) huzuriga chaqirtirib, taxt uchun kurashda ularni qoʻllab-quvvatlab yoniga oladi va izzat-ikrom koʻrsatadi. Toʻxtamishxondan norozi boʻlib yurgan ushbu shaxslar sohibqironning Toʻxtamishga qarshi yurishida yoʻlboshlovchilik qiladi. Bu borada Dashti Qipchoqning oʻziga xos tabiati, relyefi, yoʻllarini bilish, shuningdek Toʻxtamishxon qoʻshinlarining pistirma qoʻyishi va qoʻqqisdan hujumlarning oldini olish maqsadida ulugʻ sarkarda oq oʻrdalik chingiziy xonzodalar va amirlardan unumli foydalanganini taʼkidlab oʻtmoqchimiz.

UCHINCHIDAN, Amir Temur turk sultoni Boyazid Yildirim (1389–1402) bilan jang oldidan turklar qoʻshini, turk sultoni sarkarda va lashkarboshilarini atroflicha oʻrganadi hamda ular orasidan qay birlarini oʻziga ogʻdirib olishi mumkinligi bilan qiziqadi. Shunda

uning eʼtibori Boyazid qoʻshinida yollanma lashkar sifatida faoliyat yuritib kelayotgan qora tatarlarga tushadi hamda sohibqiron ular bilan yashirin kelishuvga erishib, ularni oʻz tomoniga ogʻdirib oladi. Mazkur kelishuvdagi Amir Temurning oʻziga xos yondashuvi yoki taktikasi shunda ediki, qora tatarlar oʻsha zahoti yoqmas, balki aynan ikkala qoʻshin bevosita toʻqnashgan paytda sohibqironga oʻz sadoqatlarini namoyon etib, uning tomoniga oʻtishlari hamda oʻz qurollarini turk sultoniga qarshi qaratishlari lozim edi. Chunki urushdan bir-ikki oy oldin ushbu tadbir qoʻllanilganda va qora tatarlar turk qoʻshinini tark etib, Amir Temur qoʻshiniga qoʻshilganida, Boyazid ularning oʻrnini toʻldirish chora-tadbirlarini koʻrib qoʻygan boʻlar edi. Biroq aynan jang maydonida va jang avj mahaliga kelgan paytda qora tatarlarning Amir Temur tomoniga oʻtib ketishi natijasida turk sultoni biror bir chora topish imkoniyatidan butkul mahrum boʻlar va ushbu tadbir Amir Temurning gʻalabasiga koʻmak bergan boʻlar edi.

Anqara jangining borish jarayonini kuzatar ekanmiz, Boyazid qoʻshinining chap tomonidan joy olgan qora tatarlar urushning ayni qizgʻin mahalida Amir Temur tomonga oʻtadi va oʻz qurollarini turklarga qarshi qaratadi. Ushbu chora-tadbirni ham dushman favjlarini sindirish boʻyicha ulugʻ sarkarda Amir Temur harbiy strategiyasining bir elementi yoki taktikasi sifatida talqin etish lozim.

TOʻRTINCHIDAN, sohibqironning Xitoyga yurishi chogʻida Chingizxon nasliga mansub bir qator xonzodalarni ham atrofiga toʻplab, yurishga olib borgan maʼlum. Ushbu voqealarni tarixchi Sharafiddin Ali Yazdiy oʻzining “Zafarnoma” asarida quyidagicha taʼriflaydi:

“Xitoy yurishiga otlangan zafar qudratli qoʻshin markazida borayotgan sohibqiron hazratlari ... oʻn ikkinchi rajabda (1405-yil 14-yanvar) chorshanba kuni Oʻrtor shahrida Amir Berdibekning saroyiga qoʻnmoqqa qaror qildi...

Bu mahalda olampanoh hazratlari huzuriga Dashti Qipchoq sahrolarida parishon va badhol boʻlib yurgan Toʻxtamishxon nomidan uning ishonchli mulozimi Qaroxoja elchi boʻlib keldi.

Oʻsha kuni ulugʻ hazrat sohibqiron falak shukuh devonxonaning toʻrini saltanat taxtidagiday ulugʻvorlik hashamati ila charx (osmon) misoli egallab turardi. Oʻqtoy qoon avlodidan Toyzi oʻgʻlon va Temur Tosh oʻgʻlon, Joʻchixon naslidan Jakra (Chakra) oʻgʻlon sohibqironning oʻng tomonida oʻtirgan edilar. Elchini sohibqiron huzurlariga olib kirdilar va u Toʻxtamishxonning arzadoshti (nomasi)ni oʻqub berdi. Unda Toʻxtamishxon “har ne yamonliq qildim, barchasi menga qaytib keldi va sazom (jazom)ni topdim. Agar hazrat tarahhum qilib (mehribonlik koʻrsatib) gunohimdan kechsalar, mundin soʻng hargiz mundoq ishlar qilmagʻaymen. Va tirik boʻlsam, ul hazratga xizmatdin oʻzga ish qilmagʻaymen” deb bitib erdi. Sohibqiron hazratlari elchini yaxshi soʻrub dedikim, “Holo Xitoy sori mutavajjih boʻlubturbiz (otlanib turibmiz). Bu yurishdin Xudoy inoyati bila qaytsak, Joʻchixonning ulusini anga tobshurayim”... Qaroxojaga ijozat berib, Toʻxtamishxonga sovgʻa-salomlar berib yubordi”.

Ushbu maʼlumotning kontent tahlili va retrospektiv tahlili natijasida quyidagi ikkita oʻziga xos fikr yoki xulosani bildirishni lozim topdik:

1. Sohibqironning Samarqanddan chiqib, 200 ming nafardan ortiq qoʻshin bilan Sayxun (*Sirdaryo*)dan oʻtganini eshitgan Toʻxtamishxon qattiq bezovta boʻla boshlaydi. Garchi ushbu ulkan qoʻshinning Xitoy tomonga yurishi eʼlon qilingan boʻlsa-da, Toʻxtamishxon Amir Temurning harbiy sanʼati va mahoratiga tan berar, sohibqironning raqiblarni chalgʻitishga ustaligini juda yaxshi bilar va ushbu ulkan qoʻshin Dashti Qipchoqqa, yaʼni oʻzining ustiga bostirib kelmasmikim, degan xavotirda edi. Chunki Toʻxtamishxon hali ham Oltin Oʻrda taxti uchun daʼvosidan kechmagan va bu yoʻlda payt poylab yurar edi. 1395-yilgi Toʻxtamishxon bilan boʻlgan jangdan soʻng Amir Temur tomonidan Oltin Oʻrdaning siyosiy, harbiy va savdo-iqtisodiy qudrati butkul sindirilgan va shundan soʻng ushbu kuchli davlat oʻzini umuman tiklay olmagan boʻlsa-da, Toʻxtamishxon qanday qilib boʻlmasin, taxtni egallash ilinjida yurar edi.

Bu yoʻlda Toʻxtamishxon Amir Temurning har bir qadamidan xabardor boʻlib yurar ekan, sohibqironning katta qoʻshin bilan Sirdaryoni kechib oʻtib, qishlagani toʻxtaganidan qattiq xavotirga tushadi. Chunki Amir Temurning 1390–1391-yillarda Toʻxtamishxonga qarshi Dashti Qipchoqqa yurishi ham xuddi shu tarzda boshlangan va Oltin Oʻrda xoni ushbu yurishda qattiq magʻlubiyatga uchragan edi. Shu sababli voqealarning qay tarzda rivojlanishini aniq bilish, yaʼni sohibqironning asl maqsadini (*haqiqatan ham Xitoyga yurish qilmoqchimi yo Dashti Qipchoqqami*) oʻzidan eshitish ilinjida Qaroxoja ismli mulozimini elchi sifatida Amir Temur huzuriga yuborgan, degan fikrni bildirmoqchimiz.

OʻZ NAVBATIDA Amir Temur ham Xitoyga yurishi oldidan eski raqibi Toʻxtamishxon butkul kuchsizlanib qolgan boʻlsa-da, uni tinchlantirish va u tomondan boʻladigan har qanday kutilmagan bosqinchilik xatti-harakatlarining oldini olish choralari koʻzlab, uning elchisiga iltifot koʻrsatgan boʻlishi va katta vaʼda berib yuborgani, bu orqali sohibqiron uzoqni koʻzlab ish yuritgani xususida qarashimizni maʼlum qilmoqchimiz.

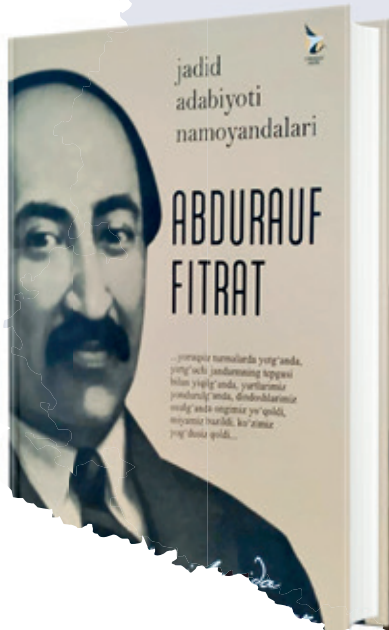
2. Xitoy yerlari oʻz vaqtida Chingizxon va uning avlodlari tomonidan zabt etilgani va boshqarilganini yaxshi bilgan Amir Temur chingiziy xonzodalarning oʻtmishdagi shon-shuhratni qoʻmsashlari va hukmdorlik istaklari mavjudligini yaxshi anglar edi. Shu sababli Amir Temur parokanda boʻlib, turli hududlarga tarqab ketgan hamda xonlik daʼvolaridan kechmagan Joʻchixon (*Chingizxonning birinchi oʻgʻli*) va Oʻqtoy qoon (*Chingizxonning uchinchi oʻgʻli va vorisi*) avlodlarini Xitoy yurishiga olib chiqadi. Ushbu tadbir orqali Xitoy yerlari zabt etilgach, sohibqironning chingizzodalarni maʼlum hududlar boshqaruviga tayinlash, ulardan muayyan maqsadlarda foydalanish rejasi boʻlishi mumkinligi xususida ham fikr bildirmoqchimiz.

Shuningdek, Chingizxon avlodlaridan oʻz maqsadi yoʻlida foydalanganini ham sohibqiron strategiyasining muvaffaqiyatli belgisi sifatida eʼtirof etish oʻrinli boʻladi.

UMUMAN OLGANDA, Amir Temurning harbiy strategiyasi – davlat boshqaruvi va harbiy sanʼat taraqqiyotining yorqin namunasi ekanini eʼtirof etishimiz, bundan faxrlanishimiz hamda Amir Temurga munosib vorislar boʻlishga intilishimiz lozim.

Kelgusida ham sohibqiron bobomiz strategiyasi yoki umuman olganda, Amir Temurning hayoti, davlat boshqaruvi va harbiy sanʼati xususidagi tadqiqotlarni kontent tahlil, retrospektiv tahlil, siyosiy tahlil, tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, SWOT-tahlil va shular kabi bir qator zamonaviy tadqiqot usullarini qoʻllagan holda chuqur oʻrganish, tadqiq etish va tegishli xulosalar chiqarishni, shuningdek kelgusi yosh avlodga Amir Temur bobomiz haqida imkon qadar koʻproq badiiy, ilmiy-ommabop maʼlumotlar berishni taklif etaman.

Rustam RASHIDOV,
Respublika Maʼnaviyat va maʼrifat
markazi huzuridagi Ijtimoiy-maʼnaviy
tadqiqotlar instituti boʻlim boshligʻi,
harbiy fanlar doktori, professor

Sening uchun tirildim

Qatag'on. Bu mudhish nom ostida o'zbekning ne-ne zabardast o'g'lonlari jismonan yo'q qilingan. O'zining haqli erki va ozodligini talab etgani, ona Vatani madh etgani uchun soxta bo'htonlar qurboniga aylangan. Tariximizning suronli yillarida shahid bo'lgan shunday ma'rifatparvar ajdodlarimizdan biri Abdurauf Fitratdir.

Abdurauf Fitrat 1886-yil may oyida Buxoro shahrida savdogar oilasida tug'iladi. Dastlab guzar maktabida o'qib, so'ngra Buxoro madrasalarida ta'lim oladi. Sadridin Ayniy Fitratni “buxorolik ochiq fikrli yoshlardan biri edi, u qobiliyatli fozillardan hisoblanar edi”, deb yozadi. Fitrat 1910-yil bahorda Eron orqali Istanbulga o'qishga boradi. U yerda “Buxoro ta'limi maorif jamiyati”ning faol a'zolaridan biriga aylanadi. Istanbulda o'qish bilan birga, asar yozishga ham kirishadi. Uning sodda va ravon tilda yozilgan birinchi asari “Munozara” Buxoro xalqida katta taassurot uyg'otadi. Moddiy qiyinchiligi qaramay, o'z mablag'idan asarini Istanbulda nashr ettirib, Buxoroga yuboradi. Asarning bir qismi yo'lda rus senzoralari qo'lga tushib, yo'qotilgan bo'lishiga qaramay, Buxoroga yetib kelganlari turli tuman va qishloqlarga tarqatiladi.

Birgina ma'rifatparvar mudarrislardan Abdu Qodir Maxdum asarlarni xurjiga solib, Shahrisabz, Kitob, Yakkabog', Chiroqchi hududlariga tarqatgan. “Munozara”da jadid va qadim (*yangilik va eskilik*) orasidagi bahs-munozaralar ochiq tasvirlanadi. Buxorolik mudarris bilan farang donishmandi o'rtasida Buxoroning iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va ma'naviy sohalarida bahslar bo'lib o'tadi. Munozara so'ngida Buxoro mudarrisi farang donishmandiga tan berib, “bizda avval najot beruvchi narsa bu ilmdir. Yangi usul maktablarimizda hozir fan va bilimlarni o'rganishga kirishmoqdamiz”, deb javob qaytargan.

S. Ayniy “Munozara” xususida “asar o'z zamonida yaxshi ta'sir o'tkazib, ko'pgina muxoliflarni g'aflat uyqusidan salgina bo'lsa ham uyg'otib qo'ygan edi. Xalqni, ayniqsa yoshlarni yangilik tomonga jalb qildi, afkor ommani inqilobga keltirdi”, deb yozadi.

Fitratning ikkinchi asari sanalmish “Sayxa”da “Vatani man” radifli she'ri orqali insonparvarlik g'oyalari tarannum etilgan:

*Binamo shahri azim tavof Vatani man,
Ax,ax chi Vatani, sajdagohi joni tani man.
Ham mo'minu, osoyishu, uzvi sharafti man,
Ham qiblayi man, Ka'bayi man, ham chamani man.*

Tarjimasi:

*Mening Vatanim bo'lgan azim shahrimni ziyorat qil,
Bu go'zal Vatani mening jon-u tanim va sajdagohimdir.
Ham mo'min-u, osoyish-u, mening sharaftimdir,
Meni qiblam, Ka'bani, ham chamanimdir.*

Fitrat tarjimonlik sohasida katta mahoratga ega bo'lgan. Jadidchilikning yirik arboblardan Ismoil Gaspiralining “Musulmonon durul rohat” (*Durul rohat musulmonlari*) asarini tojik tiliga tarjima qiladi. Bu asar 1915-yilda Buxoro “Ma'rifat kutubxonasi va jamiyati” mablag'i bilan Petrogradga nashr qilinadi.

Fitrat “Rahbari najot” (*Qutqaruv yo'li*) asarida “Islom dini butun fanlarni, shuningdek dunyoviy fanlarni o'rganishga va ularning taraqqiyotiga hech qachon monelik qilmagan”, degan xulosa qiladi. U dunyoviy fanlarga qarshi bo'lgan mutaassib ruhoniylarni qattiq qoralaydi. “Keyingi asrlarda

Turkiston, ayniqsa Buxoroda fan va texnikaning orqada qolishiga sababchi mutaassib ruhoniylar bo'lgan. Chunki ular kalomi sharif, tafsir ilmlari, Payg'ambar hadislarini yaxshi bilmagan edilar”, deydi.

Fitrat madrasalarni isloh qilish, ularning darslaridagi turli xil hoshiya sharhlarini qisqartirish, ular o'rniga zamonaviy fanlarni o'tish, ayniqsa Sahihi Imom Buxoriy, At-Termiziy kabi hadis olimlarining asarlaridan foydalanishni ilgari suradi.

Ayrim mutaassib ruhoniylar madrasalarda dunyoviy fanlarni o'tish islom diniga zid deb qarshi chiqqanda Fitrat quyidagi hadis orqali javob qaytargan: “Hazrat Rasul o'z hadisi shariflarida olamning nizomi va intizomlari bilim va axloqqa bog'liqdir, agar bilim va axloq o'rtadan ko'tarilsa, olam ham xarob bo'ladi”. Fitrat o'z asarida dunyoda juda ko'p ilmlar bor, albatta inson qaysi ilm uning uchun zarur va kerakli bo'lsa, o'sha ilmni ko'proq o'rganishi lozim, degan xulosaga keladi.

Fitrat “Rahbari najot” asarida Vatan va millat ravnaqi va ularning taraqqiyoti haqida gapirib, shunday yozgan edi: “Biz turkistonliklar boshqa islom davlatlaridan parishonlik va qoloqlik girdobiga giriftormiz. ...Vatan va millatimizning xarob, juda orqada qolishi yo'llarini bartaraf qilishning birdan bir chorasi biz turkistonliklarning muqaddas kitobimiz, bizning rahnamomizdir, shu kitobdan nizom va dastur olamiz. Biz, eng avvalo, shu muqaddas kitobimiz bo'lgan Qur'oni karimga, payg'ambarimiz Rasulullohning hadislariga murojaat qilishimiz kerak. Faqat ulardan najot, qutulish yo'lini topa olamiz”, deb yozgan edi.

Shuningdek, jadidchilik harakatiga faol qatnashib, hatto havaskorlik teatr truppasida spektakllardagi rollarda chiqar va mahorat bilan teatrdagi rolini bajarar edi. Lekin jadidlarning “Dastlab najot ilm-u urfonda” deb aytgan g'oyalari 1917-yil aprel voqealaridan keyin “Najot milliy istiqlolda” shioriga aylanadi.

Fitrat Vatan, ona tuproqni e'zozlash, ota-bobolardan qolgan boy merosni ardoqlash va saqlash, mustaqil davlat barpo etish kabi g'oyalarni ilgari surgan olim, adib, tarixchi arboblardan biri edi. U yurt uchun qayg'urib shunday yozgan edi: “*Ey ulug' Turon, arslonlar o'lkasi, senga ne bo'ldi? Holing qalaydir. Nechuk kunlarga qolding? Ey Temurlarning, o'g'uzlarning an'alarining shonli beshiklari! Qani uchiqdig'ing yuksak o'rinlari. Qullik chuquriga nechun tushding! Dunyoni “urho”lari bilan titratgan yo'lbars yurakli bolalaring qani? Yer tuprog'ini ko'klarga uchira bilgan tog' g'avdali o'g'lonlaring qani? Nечun tovushlari chiqmaydi? Yer yuzini bir necha polvonlari bo'lgan botir turklaring qani? Nечun chekindilar? Nечun ketdilar? Kurash maydonlarini nechun o'zgalarga qo'ydilar? Nечun, nechun... nechun? Gapir menga, ey ulug' Turon, arslonlar o'lkasi! Senga ne bo'ldi?*”

ABDURAUF FITRAT 1917-yil avgust oyida yozgan asarida bir o'zbek yigiti tilidan quyidagi jummalarni keltirgan edi: “Yotsam tushimda, uyg'onsam yonimda, ko'z yumsam miyamda, ko'z ochsam qoshimda mungli bir xayol kelib turadi. Bu bir xotin xayoli... Bir xotinki egnida ipakli, lekin tirtiqlik va eski bir ko'ylakdan boshqa kiyimi yo'q, bosh, oyoqlari yalang'och, tirsaklarigacha qop-qora loyga botgan, baqirarga tovushi, qutilovga kuchi kelmagan. Qarayman: kimsasizlik yukidan oriqlagan tanida zolimona urilgan qamchilarning yarasi bor...”

Ey mungli xotin, sen kimsan? Oh... bildim... bildim... angladim! Sen mening Vatanimsan, Vatanimning mungli xayolisan. Ey muqaddas Turonning xayoli, ketmay tur ayrilma yonimda, ko'zlarimda, yuragimda, vijdonimda qol, ketma, yurtim Turonim, sendan ayrilmoq – mening o'limim. Panohim, sajdagohim, umidim! Yotlaring seni shu kungami soldilar! Tilagim, istagim, saodatim! Bolalaring seni shu holdami qo'ydilar. Suyunchim, ovunchim, o'chog'im! Zolimlar seni kimsasizmi ko'rdilar! Yo'q sen

kimsasiz emassan, mana men borligim bilan senga ko'mak qilishga hozir... Qof tog'lari yo'limga tushsa, tomug' olovlari qarshimga chiqsa, yana sen sari ketarman.

Ustimga insonlar emas, shaytonlar qo'shini kelsa, oyog'imga zanjirlar emas, jahannam ilonlari sorilsa, yana sen sari choparman. Dunyoning butun balolari boshimga to'kilsa, zulm cho'lining temir tikanlari ko'zlarimga kirsas, yana seni qutqararman. Men sening uchun tirildim, sening uchun yasharman, sening uchun o'lurman. Ey turkning muqaddas o'chog'i! O'lim seni o'zligingni istaganlarga, nafrat seni ko'mgani kelganlarga!”

Ma'rifatparvar bobomizning Vatan ozodligi yo'lidagi sobitqadamligini Amir Temur sog'onasi qoshida aytgan o'tli so'zlaridan ham teran anglash mumkin: “Bag'rim yoniq, yuzim qora, ko'nglim siniq, bo'ynim bukik. Sening ziyoratingga keldim, sultonim... Yuz yillardan beri jafo ko'rib, g'am chekib kelgan turkning qonli ko'z yoshlarini etaklariga surma olgali keldim. Nomusini yot kishilarning oyoqlari ostida ko'rib, turklik qoni qaynag'ay, musulmonlik jamiyati toshg'ay, omug' olovlari kabi sachragay. Lekin o'z kuchsizligini anglab, qaytib o'tirgan va qon yig'lagan turkning holini arz etarga keldim, xoqonim! Ulug' xoqonim! Turk sharafti talandi. Turk uchun qo'ydig'iq davlat bitdi... Turk nomusi, e'tibori, iymoni, vijdoni zolimlarning oyoqlari ostida qoldi. Turkning yurti, ulog'i, Turoni yot qo'llarga tushdi. Turkning belgusi, ongi, o'ylovi, ziyrakligi jaholat o'ljasiga ketdi”. ...Ey arslonlar arsloni! Mening yozuqlarimdan o't, meni qo'limni tut, belimni bog'la, muqaddas fotixangni ber! Sening dunyoda sig'magan g'ayratingga ond ichamanki, Turonning eski sharaf va ulug'ligini qaytarmasdan burun oyoqda o'tirmasman”.

Naqadar yoniq, dardli va da'vatkor satrlar. Mustaqillikni qumsab aytilgan otashin da'vatlar uzoq yashamadi. XX asrning 30-yillarida boshlangan qatlion Buxoroning otashqalb farzandi Fitratni ham xalqni yorug' kunlar uchun kurashga chaqirgan millatimizning ko'plab ilg'or ziyolilari qatori shahid etdi.

O'ZBEK XALQI azaldan o'z Vatani ega bo'lgan. Turon, Turkiston, O'zbekiston. Hech qachon bevatani bo'lmagan. Lekin hayoti hamisha ham osuda kechavermagan. Unga goh baxt kulib boqqan, goh toleyi zabun bo'lgan. O'z erki o'z qo'lida bo'lgan, ya'ni mustaqil davlatli davronlarida xalqimiz boshini mag'rur ko'tarib, dunyoga dovrug' solib yashagan. Tobelik zamonlarida, ya'ni yurt o'zgalar qo'lida qaram bo'lgan chog'larida uning qadr-qiymati toptalgan. Ammo o'z qadr-qiymati uchun, mustaqillik sari kurash tuyg'usi xalqimiz yuragida mudom ustuvor bo'lgan. Bu jarayon ochiq va yopiq tarzda, birdam bo'lsinki to'xtab qolmagan.

A. Fitrat ham yuzlab buxorolik ziyoli, ma'rifatparvarlar bilan bir safda turib, Vatan, xalq, ajdodlar, o'tmish, qadriyatlar, meros, bugun va kelajak haqida o'z asarlarida baralla tarannum etgan.

Buxorolik ziyolilarning rahnamolari bo'lmish – Axmad Donish, Sharifjon maxdum – Sadr Ziyo, Abduqodir Xo'ja Savdo, Shamsiddin Shohin, Abdulvohid Munzim, Sadridin Ayni, Muhammad Siddiq Hayrat, Ahmadjon Xamdi, Mirzo Hayit Sahbo, Mirzo Azizi Som'e – Bo'stonilar zulm-istibdoddan qutulish uchun xalqni ma'rifatli qilishga chorlagan, milliy uyg'onishni da'vat etgan, najot yo'lini esa birlik va harakatda deb bilgan.

Fitrat ham Buxoro ziyolilari kabi ko'pchilik fanlarni egallagan siymolardan bo'lib, hayot g'oyasi, ilmi hadis, ilmi tavorix, jug'rofiya, san'atshunoslik, musiqa-shunoslik, ilmi tabobat haqidagi muhim fanlarni o'zlashtirish bilan insonlar o'rtasidagi do'stlik, nifoq, qanoat, oila vazifalari, axloq tarbiyasi, turli millatlarning vazifalari kabilar haqida qalam tebratgan buyuk mutafakkir edi.

BUXORONING OTASHQALB FARZANDI Abdurauf Fitrat 1938-yilda Stalin davrining qatag'on siyosati sabab O'zbekistonning ko'plab gunohsiz ziyolilari kabi “xalq dushmani” degan soxta ayblovlarga bilan shahid qilindi. Garchand ulug' ajdodimiz jismonan yo'q qilingan bo'lsa-da, ma'nan barhayotdir. Kelajak avlodlarga qoldirgan ilmiy-ma'rifiy merosi, ibratli pand-nasihatlar, Vatanni sevishtirish yo'lidagi ulug' insoniy fazilatlar asrlar oshsa-da boqiy yashayveradi.

Shavkatjon BOBOJONOV,
Toshkent davlat pedagogika
universiteti dotsenti,
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori

Xotira – aziz, qadr – muqaddas

Zenitchi qiz

9-may – Xotira va qadrlash kuni yaqinlashishi munosabati bilan shaxsiy javonimdagi sargʻayib qolgan gazeta va jurnallarni varaqlab oʻtirganimda, 1968-yilda bosib chiqarilgan “Oʻzbekiston sotsial taʼminoti” jurnalining 4-sonidagi “Zenitchi qiz” degan sarlavhaga koʻzim tushib, apil-tapil oʻqiy boshladim. Siz, gazetxonlarni uning mazmuni bilan tanishtirmoqchiman.

“Urush boshlanganda Azizaxon Toshkent tibbiyot texnikumining 2-kursini tamomlab, 17 yoshga qadam qoʻygan qizcha edi. 3 yoshida onasidan, 7 yoshida otasidan ayrilgan qizcha 15-bolalar uyida tarbiyalanib, voyaga yetdi...”

Harbiy komissariatga kelgan ozgʻin, nozikkina Azizaxonni koʻrganlar bu qiz qaysi kuchi bilan janglarda qatnashar ekan, der edi. Biroq u frontga ketaman, deb turib oldi. Chorjoʻy shahriga tibbiyot kursiga oʻqishga yuborildi.

Frontga yetib borgach, Azizaxon kutilmaganda, zenitchilar batalyoniga qabul qilindi. U zenit zambargini boshqaruvchi raschotga navodchik vazifasini bajara boshladi. Azizaxondan boshqa zambarakchi qizlar ham bor edi. Kursk shahri yaqinidagi shiddatli janglarning birida Azizaxon uchta nemis samolyotini urib tushirdi. Jasur qizning koʻksiga orden taqildi. Azizaxon navodchilikdan tashqari, yarador boʻlgan jangchilarga tibbiy xizmat koʻrsatib, gospitallarga joʻnatishga yordam berar edi.

Qoʻshinlar Berlinga yetib keldi. Dushman batamom yengildi. Berlin koʻchalarini, uning maydonlarini – Reyxstagni koʻrgan Azizaxon koʻz yoshlarini tuta olmadi. Oʻzbek xalqi nomidan front jangchilariga yozilgan xat Azizaxonning esiga tushib, xatda yozilgan otashin soʻzlar toʻliq amalga oshirilganining guvohi boʻldi. U jang maydonlarini, Avstriya, Ruminiya, Berlinni orqada qoldirib, oʻz tugʻilgan yurti – Toshkentga qaytib keldi. Uning gimnastyorkasidagi yarqirab turgan orden va medallari koʻzni qamashtirardi.

Hozir Azizaxon Qalandarovaning yoshi 40 dan oshdi. U 4 ta oʻgʻilning baxtli onasi. Ularning toʻngʻichi Xayrulla Politehnika oliygohining 3-kurs talabasi, Elyor 10-sinfda, Baxtiyor 8-sinfda, Eldor 6-sinfda oʻqimoqda. Sobiq jangchi onaning oʻzi esa Toshkent shahridagi 15-poliklinika filialida tibbiyot hamshirasi boʻlib ishlamoqda. U mahalla komitetiga rais boʻlib saylandi. Shundan keyin uning zimmasiga katta masʼuliyat yuklandi. Hozir u mahalla faollari bilan maslahatlashib, obodonlashtirish, tibbiyot, madaniyat, maʼrifat va boshqa masalalar boʻyicha bir qancha ishlarni amalga oshirib kelmoqda.

Xotira va qadrlash kuni arafasida Aziza Qalandarovani eslar ekanmiz, ayaning keyingi hayoti meni juda qiziqtirib turibdi. Aya hozir hayotmikanlar, eri... oʻgʻillari... ularning taqdirleri qanday boʻldi ekan?

Hasan ota

Yana bir gazetada “Hasan ota” degan sarlavhaga koʻzim tushib, oʻqib, tanishib chiqdim. U bilan gazetxonlarni tanishtirmoqchiman.

“Urush yillari u jumhuriyat aholisi orasida Hasan ota nomi bilan dong taratgan edi. Uning oʻziga xos tarixi bor.

Otaning 1939-yilda armiya safiga chaqirilgan oʻgʻli Sirojiddinning urushda halok boʻlgani haqida 1941-yil 24-iyulda “qoraxat” keladi. Hasan ota Andijon viloyati Marhamat tumani Oʻqchi qishlogʻidagi maktabda muallim boʻlib ishlayotgan keyingi oʻgʻli Zuhridinni Toshkentga chaqirib oladi va qoʻlidan yetaklab harbiy komissariatga olib boradi.

– Frontda halok boʻlgan akasining oʻrniga urushga boradi, akasining qasosini oladi, uni armiyaga yozib qoʻyinglar, deydi. Bu gap yashin tezligida jumhuriyat rahbarlari qulogʻiga yetib boradi. 1941-yil 6-dekabrda Hamza teatri binosida Toshkent shahri mehnatkashlari vakillarining umumiy yigʻilishi boʻladi: shu yerda oʻzbek milliy harbiy qismlari – diviziyalarini tashkil etish gʻoyasi tugʻiladi. Hasan ota oʻgʻli Zuhridinga yigʻilganlar oldida qadimiy oʻzbek qilichini topshiradi. Kerak boʻlsa, undan keyingi oʻgʻli Qamariddin ham shay turganini aytadi.

1941-yilning dekabrda Oʻzbekiston xalqining vakillari frontga Yangi yil sovgʻalarini topshirib kelish uchun yoʻlga chiqdi. Yoʻldosh Oxunboboyev boshchiligidagi guruh Govorov qoʻmondonligidagi qismlarga, Hasan ota Islomov boshchiligidagi guruh yana bir qoʻmondonlikning qismlariga yoʻl oldi. Ular jangchilarga oʻz xalqi yuborgan sovgʻa-salomlarni topshirdi. Yoʻldosh Oxunboboyev, Hasan ota Islomov kabi oʻzbek vakillarining frontda boʻlishi jangchilarni yangi-yangi jasoratlarga ilhomlantirib, gʻalaba qozonishlariga boʻlgan komil ishonchini yanada mustahkamladi.

Oʻzbek jangchilarining mehrini qozongan Hasan ota Islomov Toshkent ahli orasida “Hasan domla” nomi bilan ham maʼlum-u mashhur edi. U 1896-yilda Toshkentning Obinazar mahallasida yangi usuldagi maktab ochib, muallimlik qilgan. U 1935-yilgacha mudir, ilmiy boʻlim mudiri, boshlangʻich taʼlim muallimi boʻlib ishladi. Shundan keyin “Qizil Sharq” mahalla qoʻmitasining raisi boʻlib, 1950-yilgacha ishladi. Shu yili 29-noyabrda vafot etdi.

Hasan ota Islomov “Xalq oʻqituvchisi” faxriy unvoniga ega edi. U “Hurmat belgisi” ordeni, 1941–1945-yillardagi “Shavkatli mehnat uchun” medali bilan mukofotlangan edi”.

Oʻlimni yenggan inson

“Oʻzbekiston sotsial taʼminoti” jurnalining 1971-yildagi 3-sonini oʻqib oʻtirar ekanman, “Oʻlimni yenggan inson” degan sarlavhaga koʻzim tushdi. Men siz, gazetxonlarni shu maqola bilan tanishtirmoqchiman.

“Chetiga chodir tutilgan palatkada uchinchi oʻqchi batalyoniga qarashli minomyot rotasining komandiri kapitan Nabijon Rasulov bilan oʻqchi polk shtabining razvedka boʻyicha boshliq yordamchisi kapitan Tohir Risqiyev choʻntak fonarining yorugʻida xaritaga qizil qalam bilan belgilar qoʻyardi.

– Razvedkachilarimiz maʼlumotiga koʻra, bu yerda nemislar katta hujumga tayyorlanayotganga oʻxshaydi, – dedi Risqiyev qoʻlidagi qalamini bir nuqtada toʻxtatib. – Biz ham boʻsh kelmaymiz, oʻrtoq kapitan, ularni quyuq kutib olamiz, – deya hazillashdi Rasulov.

– Nabijon, uyingdan xat olib turibsanmi? – soʻradi Risqiyev suhbatni boshqa yoqqa burib. Nabijonning yuzida maʼyuslik alomati koʻrindi.

– Otam bilan oʻgʻlim Erkinjonni sogʻindim. Otam ancha keksayib qolgandi... Negadir xat-xabar yoʻq.

– Otangning ismi kim?

– Rasuljon.

– Xotiningniki-chi?

– Muhabbat.

– Chiroyli ismlar ekan. Bilasanmi, – dedi Risqiyev Nabijonga yaqinroq borib, – mening bir taklifim bor, nima deysan?

– Qanday taklif ekan?

Risqiyev gimnastyorkasining choʻntagidan yondaftarchasini olib, Nabijonga uzatdi. – Mana bunga oʻz uy manzilingni yoz, men senga oʻzimmikini yozib beraman. Qaysi birimizga Toshkentga qaytib borish nasib etsa, oilalarimizdan xabar olib turamiz, boʻptimi?

– Boʻpti, doʻstim!

...Bular xizmat qilayotgan 642-oʻqchi polk yarim kechada Novel shahri yaqinidagi kichik daryo boʻyiga yetib keldi.

1943-yili dekabr tongida nemislar hujumga oʻtdi. Shiddatli jang boshlandi. Sakkiz kun davom etgan bu jangda jangchilar tengsiz mardlik, mislsiz jasorat koʻrsatdi. Bu jangni harbiylar “Novel xaltasi” deb atagandi. Orqadan zaxira qismlar yetib kelgach, uchinchi batalyon askarlari zaxiraga chiqdi. Kapitan T. Risqiyev doʻsti Nabijonni qidirdi. Biroq...

Koʻrgan-bilganlarning aytishicha, u oʻz minomyot rotasi bilan koʻplab nemis askarlarini qirib tashlagan. Ogʻir yarador boʻlishiga qaramay, tengsiz olishuvda jang maydonida mardlarcha halok boʻldi. Shum xabar T. Risqiyevni ogʻir qaygʻuga soldi.

Toshkentdagi Rasulovlar oilasiga oldinma-ketin ikkita maktub keldi. Biri uchburchakli maktub, Risqiyev uni Nabijonning otasi nomiga yoʻllagan edi. Ikkinchisini shtab boshligʻi Nabijonning xotini nomiga joʻnatgan edi.

“Hurmatli Muhabbatxon! Sizning turmush oʻrtogʻingiz Nabijon Rasulov jang maydonida 1943-yil 1-dekabrda qahramonlarcha halok boʻldi...”

Vafotidan soʻng orden bilan taqdirlandi.

Rasuljon ota oʻz nomiga kelgan bu maktubni na keliniga, na nevarasiga, hech kimga bildirmadi. Faqat tez-tez nabirasi Erkinjonni oʻpib qoʻyib, chuqur xoʻrsinib qoʻyadigan, koʻchaga chiqib ketadigan boʻlib qoldi. Kelini Muhabbat kelgan “qoraxat”ni qarindosh-urugʻdan, otasidan yashirib, dardini ich-ichiga yutdi. Ular umid bilan Nabijonning yoʻliga qarab, uni intiqlik bilan kutardi...

Kapitan T. Risqiyev boshqa askarlar qatorida dushmanni Berlingacha quvib bordi. Ashaddiy yov tor-mor etildi. U koʻksida yarqirab turgan orden va medallar bilan polkovnik unvonida Toshkentga qaytdi. Ertasiga vijdon amri bilan doʻsti Nabijonning uyiga bordi. Eshikni keksa qariya ochdi. Tohir aka oʻzining kimligini tanitgach, Rasuljon ota uni ichkariga taklif qildi. Dasturxon yozib, non-choy qoʻydi. Tohir aka gapni nimadan boshlashni bilmasdan: – Men yozgan yoki komandirlarimiz yoʻllagan maktublarni oldingizmi? – deb soʻradi otadan.

Shu vaqt koʻcha eshigidan oʻrta boʻyli, labi, yuzlari bilinar-bilinmas chandiq, papka koʻtargan bir kishi va oʻrta yashar nozikkina bir ayol oldinma-keyin kirib keldi. Tohir aka ularga qaraydi. Qaraydi-yu, koʻzlariga ishonmaydi.

– Nabimisan?

– Tohirmisan?! Doʻstim!

Tohir aka doʻstini bagʻriga bosar ekan, koʻzlari sevinch yoshiga toʻldi.

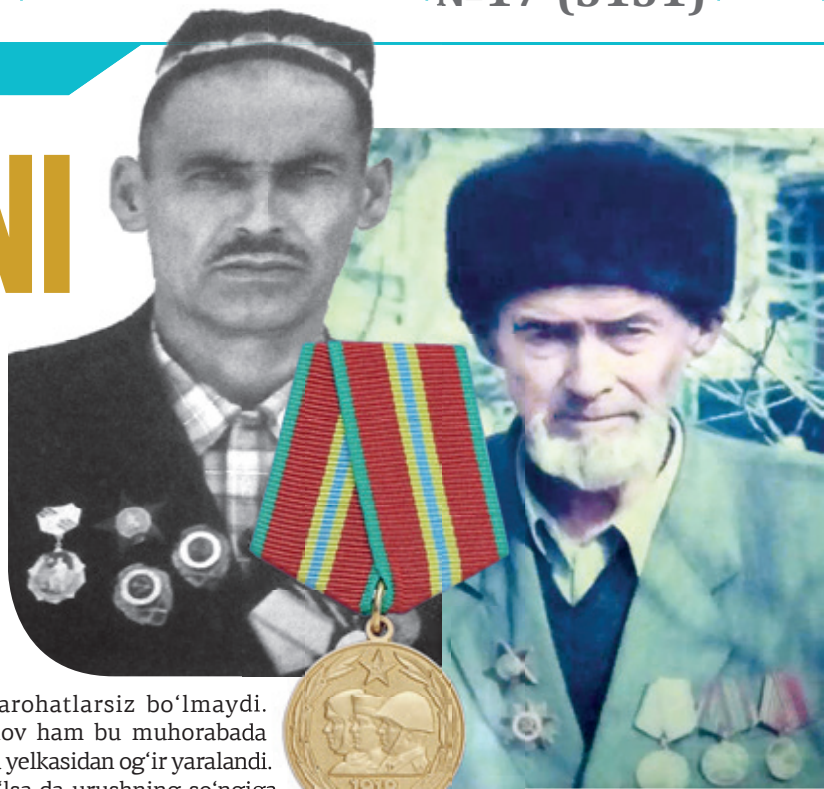
Nabijon oʻng yelkasidan ogʻir yarador boʻlganini, oʻng qoʻlini yuqoriga koʻtara olmasligini, shunda sezdi. U ogʻir yarador boʻlgan, gospitalda uzoq muddat davolanib, Toshkentga qaytgan. Maktabga ishga kirgan. Tohir akaning manzili yozilgan yondaftarchasini yoʻqotib qoʻyganidan xijolat boʻlib oʻtiribdi.

Bayon etilgan yuqoridagi voqealar toʻqima emas. Uning qahramonlari oramizda, biz bilan birga yashamoqda. Ular allaqachon pensioner boʻlgan. Zaxiradagi kapitan Nabijon Rasulov koʻp yillardan buyon Toshkent shahridagi Alisher Navoiy nomidagi 40-maktabda fizika fanidan dars beradi. Turmush oʻrtogʻi Muhabbatxon ham oʻqituvchi.

Zaxiradagi polkovnik Tohir Risqiyev esa Toshkent qurilish texnikumida geodeziya oʻqituvchisi.

Sodulla OLLAYOROV,
Xiva shahridagi faxriy arxivchi

DO'PPILAR O'RNINI SHLEMLAR EGALLAGAN

Yaxshi odamlar doim yaxshi xotiralar bilan eslanadi. Fayzi bobo Aslonov haqida so'z ketganda ham yaqinlari, yon-atrofidagi do'stlari uni yuksak hurmat bilan tilga oladi. To'g'ri-da, "suyagi halol mehnatga qotgan" yer bilan tillashadigan va farzandlarini faqat halol rizq bilan ulg'aytirgan insonlar har jihatdan katta-yu kichikka o'rnak bo'la oladi.

Fayzi bobo Aslonov 1919-yil 10-mayda Samarqand viloyatining Xatirchi tumanida dehqon oilasida tug'ilgan. 1936–1938-yillarda u kolxozda ishchi bo'lib ishlagan. O'sha davrlarda oilani boqish va ro'zg'orni to'la-to'kis qilib ta'minlash ancha mushkul edi. Ayniqsa, sovuq urush shamoli esganda hamma vahimaga tushgan, odamlar moli emas, balki o'z joni haqida qayg'urayotgan davrlar edi. Ammo yurt o'g'lonlarini bu urush aslo qo'rqitmas, ular hech ikkilanmay, insonlar tinchini o'g'irlagan fashizmga qarshi kurashga tayyor edi.

1938-yilda muddatli harbiy xizmat bo'linmasi zenitchilar guruhida harbiy xizmatni boshlagan Fayzi Aslonov ham 1941-yilda urushga kirdi. Ukrainaning Jitomir, Rovno, Proskurov, Vinnitsa, Kamenes-Podolsk, Kovel, Tarnopol, Chernovitsi, Stanislav, Drogobich va Lvov shaharlarini, Janubiy Polsha, Krakov shahri, Germaniyaning Drezden va Praga shaharlarini ozod etishda qatnashdi. 1944-yilda dushman samolyotini urib tushirganligi uchun orden bilan taqdirlandi. Shuningdek, yana bir qator orden va medallar ham uning urushda ko'rsatgan bemisli mardlik va jasorati uchun berildi.

Urush jarohatlarsiz bo'lmaydi. Fayzi Aslonov ham bu muhorabada oyog'idan va yelkasidan og'ir yaralandi. Shunday bo'lsa-da urushning so'ngiga qadar frontda qon kechdi...

Fayzi Aslonov 1946-yilning kuz oylarida o'zi tug'ilib o'sgan tumanga qaytib kelib, kolxozda hisobchi lavozimiga ishga kirdi va u yerda 1965-yilgacha faoliyat olib bordi. Ha, u urushdan keyin "men yaradorman, ishlay olmayman", deb bahona qilib o'tirmadi. Chunki oila va ro'zg'or tashvishini o'z gardaniga olish kerakligini yaxshi tushunardi.

1965-yildan hisobchi mutaxassisligi bo'yicha ma'lumotga ega bo'lmaganligi sababli kolxozda ishchi bo'lib ishladi. Shu bilan birga bolalarining ilm olishlariga va ularga to'g'ri tarbiya berishga jiddiy e'tibor qaratdi. Tinimsiz mehnat va halol rizq topish ishtiyoqi bilan birga, farzand tarbiyasiga bergan e'tibori zoye ketmadi. U uch nafar farzandini o'sha mashaqqatli zamonda oliy ma'lumotli qildi.

Fayzi bobo 1970-yilda yelkasida qolib ketgan snaryad parchasini oldirib tashladi. 1974-yilda esa Ikkinchi jahon urushida orttirgan jarohati natijasida 1-guruh nogironligi bo'yicha nafaqaga chiqdi. Shunday bo'lsa-da, umrining oxirigacha Xatirchi tumani "Bog'ishamol" MFYda joylashgan "Dakkon ota" qabristonini obodonlashtirish ishlarida jonbozlik ko'rsatdi.

Fayzi Aslonov 1994-yil "Jasorat" medali bilan taqdirlandi. Otaxon 2007-yili 88 yoshida vafot etdi. Yurtimizda urush davrida jonbozlik ko'rsatgan qahramonlar aslo yoddan chiqmaydi. Ularning mehnatlari va jasoratlari doim qalbimizda saqlanadi.

Durdona SALOHIDDINOVA

Milliy qadriyatlar

TARIX va zamonaviylik

O'zbekiston xalqining boy tarixi, sermazmun an'analari va betakror madaniy merosi – bu millatimiz g'ururi va kelajak avlodga qoldiriladigan bebaho xazina hisoblanadi. Bugungi globallashuv davrida yoshlarimiz qalbida milliy o'zlikni mustahkamlash, ajdodlarimizdan meros bo'lib qolgan urf-odat va qadriyatlarni asrab-avaylash, ularni keng jamoatchilikka yetkazish juda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Termiz davlat universiteti milliy libos va san'at fakulteti o'quv binosi hududida yurtimizning bebaho merosi – urf-odat, an'ana va qadriyatlarimizni yosh avlod qalbiga singdirish, ularni keng jamoatchilik orasida targ'ib etish maqsadida "Milliy qadriyatlar" festivali o'tkazildi. Qadimiy xalq o'yinlari – "Chillak", "Beshtosh", "Arqon tortish" kabilarda talabalar katta ishtiyoq bilan qatnashib, jamoaviylik va birdamlik fazilatlarini namoyon etdi. Bu o'yinlar orqali yoshlar nafaqat xush kayfiyatga ega bo'ldi, balki bobolarimizdan meros bo'lib qolgan an'analarni his etdi.

Festivalning taomlar burchagida esa turli hududlarga xos bo'lgan milliy taomlar – osh, ko'k somsa, norin, manti, qatpatir kabilar tayyorlanib, mehmonlarga tortiq etildi. Har bir taomning tarixi, tayyorlanish sirlari va ma'naviy jihatlari

haqida ma'lumot berildi. Bu esa yoshlarning madaniy va gastronomik bilimlarini yanada boyitdi.

Shuningdek, milliy ohanglar, dutor, rubob, surnay kabi cholg'ular jo'rligida ijro etilgan kuy-qo'shiqlar qalblarni larzaga soldi. Iqtidorli talabalar ijrosida yangragan milliy qo'shiqlar tomoshabinlarda chuqur taassurot qoldirdi. Raqs jamoalari tomonidan sahnalashtirilgan an'anaviy raqslar esa festivalga yorqin tus bag'ishladi.

Eng diqqatga sazovori – milliy liboslar ko'rgazmasi bo'ldi. Bu yerda turli davrlarga va hududlarga mansub liboslar namoyish qilindi. Naqshlar, ranglar va tikilish uslublari orqali xalqimizning didi, dunyoqarashi va estetik qarashlari ko'rsatildi. Ko'rgazma ishtirokchilarda katta qiziqish uyg'otdi.

Festival davomida sahna ko'rinishlari orqali ota-onaga hurmat, kattalarga ehtirom, do'stlik, sabr-toqat, mehr-oqibat kabi qadriyatlar targ'ib qilindi. Bular yoshlar qalbida milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamladi.

Yakunda faol ishtirokchilar sertifikatlar, esdalik sovg'alar bilan taqdirlandi. Bu nafaqat ularni rag'batlantirdi, balki kelgusida bu kabi tadbirlarda faolroq ishtirok etishga undadi.

Umuman olganda, "Milliy qadriyatlar" festivali yoshlar hayotida unutilmas voqea bo'lib, ularni o'z ildizlari bilan bog'ladi, milliy merosni asrab-avaylash borasida mas'uliyat hissini uyg'otdi va ularga g'urur, mehr, iftixor tuyg'ularini bag'ishladi.

O'g'ilshod XOLMUROVA,
Termiz davlat universiteti
milliy libos va san'at
fakulteti tyutori

Taslim bo'lmang

MEN RAKNI QANDAY YENGDIM?

Odamning o'ziga bo'lgan ishonchi har narsadan ustun. Inson yashar ekan, hali imkoniyat bor. Hamroh bo'layotgan dard, qayg'u-sitamlar sizni bir lahzada jarlik tomon qulatib yuborishi mumkin. Buning aksi bo'lishi ham tabiiy. Eng og'ir dardlarni ham inson o'ziga bo'lgan ishonchi bilan yengib o'ta oladi. Saraton kasalligiga qarshi kurashib, bu darddan butkul xalos bo'lish yo'lini qanday bosib o'tganimni aytmoqchiman.

– Menga rak (*saraton*) kasalligi tashxisini qo'ygan shifokor zudlik bilan davolanish chorasini ko'rishimni aytdi. Agar vaqtini g'animat bilib harakat qilsam, bu kasallikdan sog'ayib ketishga umid qilish mumkin ekan. Aks holda har bir o'tayotgan soniya o'lim tomon borishi haqida ogohlantirdi.

Kutilmagan bu xabardan nafaqat men, balki butun oilamizdagilar o'zimizni butkul yo'qotib qo'ydik. Vahima, qo'rquv va xavotirlarimizni jilovlab, davolanishni boshlagunimizcha, ancha vaqt yo'qotdik.

Biz ikki tanlov orasida qoldik. Onkologiya bo'yicha shifoxonada yotib, ximioterapiya olish yoki tabibga uchrab, har xil giyohlar yordamida davolanish.

Men shifoxonada ximioterapiya olib davolanishga qaror qildim. Respublika onkologiya shifoxonasiga borib joylashganimda, bo'limdagi bemorlarning yuzlari so'lg'in, nigohlari ma'yus, boshlari taqir kal edi. Hamma bir-biriga hurmat ko'rsatar, mehr berib, samimiy munosabatda bo'lardi (*sababi ularning aksariyati o'limini bo'yniga olib bo'lgan. Dunyoda insondan faqatgina yaxshi so'z, yaxshi amal, yaxshi nom va mehr-muhabbat qolishini allaqachon anglab yetgandilar, jumladan men ham*).

Tashxis natijalaridan kelib chiqib, shifokorlar to'rt kurs kuchaytirilgan ximioterapiya yozdi. Shunday qilib, har 21 kunda 7 kun davomida, 7 soatdan osmaukol yordamida ximiyani tomirim orqali butun organizmga yuboradigan bo'ldi.

Uyg'ur millatiga mansub hamshira Olya opa har kuni ertalab 800 grammlik sakkiz-to'qqizta idishda ximiyaviy moddalar qo'shilgan dori tayyorlab, osmaukolni tomirimga ulaydi va kun davomida ximiyaning qonga ketishini va mening holatimni nazorat qiladi. Kechki soat besh-oltiga borib osmaukollar tugaydi. Boshida-ku, unchalik bilinmadi, lekin uchinchi-to'rtinchi kunlarga borib uyqu ham, ishtaha ham yo'qoldi, batamom quvvatsizlanib, holdan toyib qoldim.

Do'xtirlar quvvatga to'lishning kerak deydi. Ishtahang xohlagan narsani yegin deydi. Qani endi, bu ishtaha deganlari nimanidir tusay qolsa. Loqaq bir qoshiq ovqatni ham malol bilan qabul qiladi. O'zgina me'yordan oshdimi oshqozonim "jazolaydi". Bora-bora suvni yutish ham mashaqqat bo'lib qoldi. Karaxt bir ahvolda tentirab yurishni aytmaganda, odam zoti to'rt-besh kun tuz totmay, mijja qoqmay ham yashashi mumkin ekan. Bunga o'z taqdirim misolida amin bo'ldim.

Birinchi kurs ximiyadan keyin sochlarim shovullab to'kilib, boshim taqir kalga aylandi. Kiprigim va qoshlarimgacha meni tark etdi. Ko'z o'ngingda dod-faryod chekib, azoblanayotgan bemorlar, kasalligi kuchayib ketib, davodan umid uzib, uyiga qaytayotganlarni ko'rib, yurakda vahima, qallda qo'rquv ortardi.

Buni sezgan do'stlar, yaqinlar mehr ko'rsatar, kelajakdagi yaxshi kunlar haqida gapirib, meni hayotga, yashab qolishga ruhlantirdi. O'sha lahzalarda hayotning naqadar shirin, tiriklik qanchalik ulkan baxt ekanini ich-ichimdan his etib, yashab qolishim uchun Yaratgandan imkon berishini so'rab, tun-u kun istig'forlar aytib, Xudoga yolvorib duolar qilardim.

Bosqichma-bosqich davom etayotgan ximiyaning ta'sirida qontomirlarim kuyib, ipdek ingichkalashib qoldi. Hamshiralari ichida eng qo'liyengil deb bilganim Olya opa ham endi uch-to'rt urinishda tomirimga tushar, ko'p o'tmay, tomirlarim yorilib, ximiya etning orasiga ketib qolardi. Vahimaga tushgan Olya opani tinchlantirish uchun o'zimni xotirjam tutardim. Olya opa uzr so'rab, iltimash teshik bo'lib ketgan badanimga yana ehtiyotkorlik bilan nina sanchardi. Shunday qilib, o'y-xavotir, qo'rquv-vahima, umid-ishonch bilan to'rt kurs ximioterapiyani olib tugatdim. "Dardning kelishi oson-u, ketishi qiyin" deganlaridek, davolanish jarayoni men kutgandan ham uzoq davom etdi. Lekin shu o'tgan davrdan ham yaxshi xotiralar qoldi.

Bu kasallikni faqat kuchli iroda, tetik ruhiyat va doimiy yaxshi kayfiyat bilan yengish mumkin. Shunga harakat qilardik. 8-martni shifoxonadagi yigitlar bilan pul yig'ib, nihoyatda ajoyib bayram tashkil qildik. Kursdoshim Aziz Alijonov ayollarning har birini nomma-nom aytib, ularga bag'ishlangan tabrigimizni radioda o'qib eshittirdi. Sovg'asiga xonanda Shahriyorning "Xasta bo'lma, jonim, ado bo'laman..." qo'shig'ini qo'yib eshittirdi. Keyin o'zimiz olgan sovg'alarni ulashdik. Konsert tashkil qilib, hammani raqsga taklif qildik. O'yin-kulgi bo'ldi. Hamma o'zicha xursand. Burchak-burchaklarda yig'laganlar ham bo'ldi...

Do'xtirlar ximioterapiya yordamida organizmdagi o'simtani kuydirib yuborishni aytgandi. Afsuski, unday bo'lib chiqmadi. Ximiya yordamida bir joyga to'plangan o'smalarni operatsiya qilib olib tashlash kerakligini aytdi. Vrachlar bu katta operatsiya, uni har kim ham qilolmaydi, ilojini qilolsalaring Turkiyaga boringlar degan taklifni berdi.

O'zi shundoq ham sakkiz oydan beri ximiya va ukol-dorilarni "otning kallasi"dek narxga olaverib, puldan tinkamiz qurib ketgandi. Shuning uchun Turkiyaga borish haqida o'ylashning sira iloji yo'q. Yordam so'ray desang, hammaning tashvishi o'ziga yetarli. O'zi shundoq ham shu kungacha tekshiruvlar, ularning natijalari, ukol, dori-darmonlarga ozmuncha pul ketdimi?! Tanish-bilishlardan yordam qo'lini cho'zganlar ham bo'ldi. Ayniqsa, kursdoshim Saidbobur erta-yu kech jon koyitib, ko'p harakat qildi, juda qayg'urdi. Shu kungacha aksariyat xarajatlar akamning gardanida bo'lgani uchun ham, undan yordam kutgilgim qolmagandi. Lekin yaxshiyam, onam baxtinga akamni tug'gan ekan, yana jonimga ora kirdi. Xarajatni o'ylama uka muhimi sog'ayib ketsang bo'ldi, shu haqda o'ylashning kerak deya, yana xarajatlarni zimmasiga oldi.

Surishtirib bilsak, bunaqa katta operatsiyani Respublika onkologiya shifoxonasining bosh shifokori Tillashayxov degan kishi muvaffaqiyatli qila olishi mumkin ekan. U kishining operatsiyasiga yozilishning esa o'zi bo'lmaydi. O'ylab-o'ylab ayolimning kattaroq lavozimda ishlaydigan bir tanish opasiga iltimos qiladigan bo'ldik. Borib masalamizni aytgandik, o'sha zahoti Tillashayxovga telefon qilib, ishimizni hal qilib berdi.

G'am-tashvishdan ko'rinishi bir ahvol bo'lib qolgan ayolimning yonib-kuyib harakat qilayotganini kuzatib, unga ham achinib ketdim.

Ertasi kuni Tillashayxov operatsiyadan bo'shamadi. Bizlar er-xotin ikkalimiz kun bo'yi faqat yaxshi narsalar haqida gaplashdik. Yaxshi orzular qildik. Kunimiz juda mazmunli o'tdi. Keyingi kun tong otishi bilan yaxshi niyat qilib, yana yo'lga otlandik. Xayriyatki, o'sha kuni qabul qildi. Tashxis natijasiga qarab, peshonasi tirishib o'ylanib qoldi. Ancha jiddiy ekan. Ko'p qon ketishi mumkin deya menga xonasidan chiqib turishimni aytdi va qolgan gaplarini ayolimga tushuntirdi.

Men bo'lsam, xuddi operatsiyadan qaytib chiqmaydigandek qo'rqib ketdim. Ketar oldidan yana kirib, umid va iltijo bilan yuzlanib, yashab ketamanmi, o'lim xavfi qanchalik yuqori deb so'radim. Vrach avval biz qorinni yorib, asl holatni ko'rishimiz kerak. Hammasi operatsiyadan keyin aniq bo'ladi, deya mavhum javob berdi. Qo'lyog'im bo'shashib, karaxt bo'lib qoldim. Dahshatli qo'rquvdan yuragim muzlab ketdi. Miyamda shafqatsiz bir savol aylanardi. Bu dunyodagi safarim nahotki oxirlab qolgan bo'lsa, yashash uchun berilgan muddat shunchalik qisqami, men kutgan buyuk kelajak, buyuk orzular hamma-hammasi shu yergacha, shu bugungi kungacha bo'lsa?! Butun insoniyatni qo'rquvga soladigan bu dard taqdirning ustidan g'olib kelgan bo'lsa?! Irodam ojizlanib, qaddim bukilib, ruhiyatim sinib, umidsizlikka tushib qoldim.

Operatsiyadan bir kun oldin kun bo'yi o'y-xayollarim, savol-so'roqlarim, xavotir-xulosalarim bilan yurdim. Kechga ruksat olib uyga bordim.

O'sha kuni tun bo'yi o'g'lim bilan o'ynadim. Unga bor mehrimni berdim, u menga ortig'i bilan baxt qilib qaytardi. Menga qo'shilib onam, ayolim, o'g'lim ham uxlamadi. Hammamizning ko'nglimizdagi yagona maqsad, bir-birimizning diydorimizga to'yib olish edi. Huzurlanib suhbatlashdik. Avvalo, o'g'lim, keyin esa ko'zlarida to'la umid bo'lgan yaqinlarim uchun ham yashashim, tirik qolishim kerak deyman. Lekin qani edi, bu menga bog'liq bo'lsa!

Erta tong uydan chiqayotganimda, onam chidab turolmay yig'lab yubordi. Ayolim o'zini zo'rg'a tiyib turibdi. O'g'lim bu safar yig'lab qoldi. Ichimdan bir narsa uzildi. Nahotki u nimanidir sezayotgan bo'lsa. Aytishadi-ku, bolaning ko'ngli sezgir bo'ladi deb.

Shifoxonaga borib, yotib o'yladim. Agar operatsiyadan yaxshi chiqmaydigan bo'lsam-chi?! Mendan keyin yaqinlarimning holi nima kecharkan? Vaqt hamma narsaga davo. Hammasi turmush tashvishlari bilan andamon bo'lib, Yaratganning taqdiri ekanida, deya ko'nikadi, ko'nikmagan, ko'nmagan bormi? Lekin yillab kutib farzandsizlik sabab birinchi turmushini boy bergan, ko'z yoshlarini sel qilib Xudodan tilab-tilab ikkinchi turmushidan meni dunyoga keltirgan onamning holi nima kecharkan? Hali ikki yoshga to'lib ulgurmagani o'g'limniki-chi? O'g'lim tug'ilgach "Mehr ko'rishdan ko'ra, mehr berish" ortiqroq baxt ekanini his qilib yashayotgan baxtli ota edim. Uning bolalik xotiralarining qaysidir nuqtasida mening

qiyofam saqlanib qolarmikan? Ulg'aygach meni eslarmikan? Savollar ko'p...

Abdulla Oripov "Mensiz ham mukammal ekan bu olam, mensiz ham baxtga yor ekan odamzod" deganda qanchalik haq edi? Aslida mendan keyin ham dunyo sahnida hech narsa o'zgarmaydi. Daryolar oqishi, shamollarning esishi, bahordagi yaproqning kuzda xazon bo'lishi, hamma-hammasi o'z holicha davom etaveradi. Faqat men bo'lmayman, hayot esa davom etaveradi!

Operatsiyaga kirishdan oldin ko'nglim tog'dek ko'tarildi. Baraka topishsin kursdoshlarim madad bo'lgani kelibdi. Oilamdagilar, do'stlarim, yaqinlarim bilan xayr-xo'shlashib, operatsiyaga kirdim. Narkozning ukoli shunaqangi katta ekan, umrimda birinchi bor ko'rishim edi. Qo'rqib ketdim. Yelkamdan ukol qilib, katta tomirimga tushdi. Shu jarayon ham qiyin bo'ldi.

Narkoz ta'sir qilgan inson butunlay og'riqlarni sezmasligi kerak menimcha, lekin men tanamda bo'layotgan barcha jarayonlarni bilib, og'riqlarni sezib, do'xtirlarning suhbatlarini uzoq-yuluq eshitib yotdim. Faqat, harakatlarim butunlay cheklandi. Hattoki, vrachlardan biri narkoz ta'siri tarqayaptimi, deb ko'zimni ochib qaraganda qorachig'ini qimirlatib ham qo'yolmadim. Mirzag'olib Tillashayxov, Sherali Hasanov va Ra'no Tillashayxova boshchiligidagi xavotirli operatsiya omadli yakunlandi.

Yaratganga shukr. Kuchli og'riqlarni aytmaganda operatsiyadan yaxshi chiqdim.

Bir sutka jonlantirish bo'limida yotdim. Ertasi kuni tongda garchand mumkin bo'lmasa ham onam va o'g'limni kirishiga ruksat berdi. Narkozning ta'sirida karaxtman. O'g'limni ozgina erkaladim. Onam juda yaxshi kayfiyatda edi. O'lmay qolganim uchun Xudoga shukrlar aytib to'xtamasdi...

Bugun bu voqealarning ortda qolganiga ham besh yildan oshib ketdi. Allohim o'zingga behisob shukr!

Xulosalarim: aziz umrini shamollarga sovrub, hayotni qadrlamay, tiriklik maqsadini anglamay, imkoniyatlardan foydalanmay o'zini xor-abgor qilib, shunga ko'nib yashab o'tayotgan taqdirilar uchun achindim.

O'zimga nasihatim: chin yasha, rost yasha, yolg'onlardan, soxtaliklardan holi yasha. Halol bo'lib, yaqinlaringni qadrlab, vazifangni sevib, mas'uliyat bilan bajarib, qalbingni poklab, odamlarga yaxshilik qilib, mehr berib, har lahzadan zavqlanib yashayolsanggina, demak, umring behuda o'tmabdi.

Qalbingizni orzularga to'ldiring, shunda yomonliklarga joy qolmaydi. Aslida o'sha buyuk orzular meni bu bedavo dard changalidan sug'urib oldi...

Sizlarga so'zlab berilayotgan bu qismat parchalari, ko'nglingizda hayotga bo'lgan muhabbat, Vatanga bo'lgan sadoqat tushunchalarini o'ziga bo'lsa-da, kuchaytirgan bo'lsa, boshimiz osmonga yetdi. Bu dunyo har bir insonga yashash uchun berilgan. Tirik ekansiz, harakatdan to'xtamang!

Zavqiddin NASIMOV

Harbiy sportchi

“Qush uyasida ko‘rganini qiladi” degan ibora naqadar haqiqat ekaniga ko‘p bora guvoh bo‘lganman. Uyda ona pazanda bo‘lsa, qizlarning ham “qo‘li shirin” bo‘lishi, ota kitobga oshno bo‘lsa, farzandlar ham mutolaa qilishda undan qolishmasligi tayin. Aslida eng yaxshi tarbiya – o‘rnak va namuna bo‘lish!

Qambarali aka bolalar tarbiyasida qattiqqo‘l bo‘lsa-da, uch o‘g‘ilga o‘rnak bo‘lishni afzal bildi. Uning sportga bo‘lgan mehri farzandlarining ham sport zallariga borishiga turtki bo‘ldi. Kenja farzand Shahnozaxon esa onasi Nasiba opaning suyanchig‘i, dadasining erkato‘yi bo‘lib voyaga yetdi. Bolalarning kelajakda qaysi kasbni egallashi ularning o‘z ixtiyoriga qo‘yib berilsa-da, Qambarali aka o‘g‘illaridan birortasining harbiy bo‘lishini juda xohlar edi. Taqdirning tuhfasini qarangki, uchinchi o‘g‘li Hojiakbar dadasi xohlagandek harbiy bo‘ldi. U bugungi kunda Surxondaryo viloyati Termiz shahrida joylashgan harbiy qismda kontrakt bo‘yicha xizmat burchini o‘tamoqda. Kichik serjant Hojiakbar Dadaxonov muddatli harbiy xizmatni o‘tayotgan paytdayoq Mudofaa vazirligi miqyosida o‘tkazilgan tosh ko‘tarish musobaqasida 2-o‘rinni egallab, mas‘ullar nazariga tushib ulgurgan edi. E‘tiborlisi, ushbu nufuzli musobaqada kontrakt bo‘yicha harbiy xizmatchilar bilan bemaol bellashishga o‘zida kuch va iroda topa olgani hamda shohsupaning ikkinchi pog‘onasini band etgani tahsinga sazovor. Farg‘ona viloyatining Oltiariq tumanida tug‘ilib voyaga yetgan qahramonimizning fikriga quloq tutamiz...

SPORTGA MEHR BOLALIKDAN

– Dadam oilada so‘zdan ko‘ra, namuna bo‘lishni afzal ko‘rgan inson edi. Baynalmilal jangchi sifatida muddatli harbiy xizmatni o‘tagan vaqtda katta serjant harbiy unvoniga erishgan. Dadam juda kamgap va kamtarin edi. U insoniylikni qadrlar, bironing ko‘nglini og‘ritishdan qo‘rqardi. Qolaversa, vaqtning qadriga yetadigan inson edi. Shuning uchun ham muntazam sport bilan shug‘ullangan bo‘lsa, ajabmas. To‘g‘ri, dadamning qo‘ljangi yo‘nalishida erishgan yutuqlari juda yuqori bo‘lmasa-da, ammo uch o‘g‘ilning sportga mehr qo‘yishida katta turtki bo‘lgan. Katta akam Hamroali erkin kurash turiga qiziqdi va

respublika bosqichida 3-o‘rinni qo‘lga kiritdi. O‘rtancha akam Zuhridin esa dadam izidan borib, qo‘ljangini tanladi hamda Osiyoda 3-o‘rinni zabt etdi. Men esa sambo bilan oshno bo‘ldim...

SAMBODAN TOSH KO‘TARISHGA

– Muddatli harbiy xizmatni 2018-yili Buxoro viloyatida o‘taganman. To‘g‘risini aytganda, harbiy qismda sport uchun yaratilgan imkoniyatlar o‘ylaganimdan ko‘ra boshqacha ekan. Bunday imkoniyatlardan foydalanmaslik xato edi. Esimda bor, o‘shanda mendan ko‘ra, vazni yengilroq bo‘lgan harbiylar 24 va 32 kilogrammlik toshlarni 70, 80 marotaba ko‘tarardi. Menda ham tosh ko‘tarishga bo‘lgan ishtiyoq o‘sha kezlarda uyg‘ongan edi. Jismoniy tayyorgarlik bo‘yicha boshliqqa “Men ham shu sport turida shug‘ullanib, musobaqada qatnashsam bo‘ladimi?” deya so‘raganimda, “Chidolsang bas, yarim yo‘lda tashlab qo‘yadigan bo‘lsang, yaxshisi boshlamay

qo‘yaqol” degan edi. Tabiiyki, ortga qaytmadim. Okrug miqyosida 1-o‘rinni olganimdan so‘ng vazirlik bosqichiga yo‘llanma oldim. Shundan so‘ng men bilan murabbiylar ham jiddiyoq shug‘ullanishni boshlagan edi. Chunki ularning ishonchini oqlagandim.

Mudofaa vazirligi bosqichida 70 kilogramm vazn toifasida ishtirok etdim va 2-o‘rinni qo‘lga kiritdim. Muddatli harbiy xizmatchi sifatida erishgan natijam ancha yaxshi edi. Va ushbu natija meni keyingi hayotim va faoliyatimda keskin burilish yasadi. Muddatli harbiy xizmatdan so‘ng kontrakt bo‘yicha harbiy xizmatga qolishimga zamin yaratdi. O‘sha sabab bo‘ldi-yu, sambo sport turidan tosh ko‘tarish yo‘nalishiga o‘tib ketdim. Natija esa yomon bo‘lmadi. Keyingi safar Mudofaa vazirligi miqyosida o‘tkazilgan tosh ko‘tarish bo‘yicha musobaqada kontrakt bo‘yicha

harbiy xizmatchi sifatida qatnashdim hamda 1-o‘rinni qo‘lga kiritdim.

“HOJIABBAR POLVON” DEYISHGANIDA XURSAND BO‘LGANMAN

– Bir safar Oltiariqqa borganimda mahalladagi tanishlarim menga “Hojiakbar polvon” deya murojaat qilishgan. Hayratim oshsa-da, bunday atashlari menga yoqqan edi. Ammo to‘satdan “polvon” deb atashining sababi baribir qiziq edi. Keyin bilsam, 2023-yili tosh ko‘tarish bo‘yicha Surxondaryo viloyati hokimi kubogi bo‘lib o‘tgandi. O‘shanda 24 kilogrammlik toshni 155 marotaba ko‘tarib, musobaqa rekordini o‘matgandim. Musobaqaga tashrif buyurgan tomoshabinlar mening natijamni videotasvirga tushirib, ijtimoiy tarmoqlarda tarqatgan ekan. Bunday atashlari mendan ko‘ra, ota-onamga ko‘proq yoqqan edi.

IVAN DENISOVGA HAVAS QILAMAN

– Har bir inson biror yo‘nalishda o‘zini sinab ko‘rar ekan, o‘sha yo‘nalishning mohir ustasiga havas qiladi, unga o‘xshashga harakat qiladi. Men ham tosh ko‘tarish bo‘yicha rossiyalik harbiy sportchi mayor Ivan Denisovga havas qilganman. U 14 karra jahon chempioni, xalqaro toifadagi sport ustasi. Uning o‘rnatgan rekordlari bir qancha. Men ham kelajakda jahon chempionatlarida yuqori o‘rinni zabt etishni va yurtim bayrog‘ini balandlarda hilpirashini xohlayman.

HAR TONG TANANI QIZDIRISH KERAK

– Sport bilan shug‘ullanish, albatta biror musobaqada g‘olib chiqish, degani emas. Sport, avvalo, tana sog‘lig‘ining garovi hisoblanadi. Tana sog‘ va chinliq bo‘lsa, barcha masalaga yechim topiladi. Ko‘pchilik tanishlarim yugurish mashqlarini bajarishi uchun tongda uyg‘onishi qiyin bo‘layotganini, nima qilsa, o‘sha qiyinchilikni yengishi mumkinligi haqida so‘raydi. Bizni bolaligimizda dadam majburan uyg‘otib yugurtirardi. Majburiy uyg‘onishlarim 17-20 kun davom etgan. Keyinchalik bunday holat odat tusiga aylandi. Hozirda tongda uyg‘onib, 5-7 kilometr yugurish mashqlarini bajarmasam, kun bo‘yi tanamda og‘irlik his qilaman. Kayfiyatim ham tushkun bo‘ladi. Shundan xulosa qilib aytishim mumkinki, boshida bir necha kun tongda uyg‘onish uchun o‘zini majburlash kerak. Keyinchalik bu oddiy holga aylanadi. Albatta, insonda iroda ham bo‘lishi kerak. Iroda va qat‘iyat bo‘lmasa, hech qanday natijaga erisholmaydi.

AGAR IMKON BO‘LGANIDA EDI...

– Har qanday musobaqaga chiqishdan oldin dadamning duosini olardim. Shundagina o‘zimni yengil his qilar, natijam ham yuqori bo‘lar edi. O‘rin olganimdan so‘ng yana telefon qilib, erishgan natijamni yetkazardim. Shunda mendan-da ko‘proq dadam xursand bo‘lard. Afsus... bir necha yil avval og‘ir xastalikdan so‘ng dadam bu olamni tark etdi. Anchagacha o‘zimga kela olmadim. Men uchun kutilmagan judolik edi. So‘nggi damlarda yonida bo‘la olmadim. Afsus... agar imkoni bo‘lganida edi...

Hozir onamning duolari bilan musobaqaga kiranman. Erishgan yuqori natijamni tezda ma‘lum qilib, onamni xursand qilsam-da, ko‘nglimdagi kemtik baribir to‘lmaydi. Ota-onamning har ikkisining o‘rni boshqa ekan. Ularni borida qadrlash, suhbatida bo‘lish va yaxshiliklarni ilinish kerak ekan. Vaqt bizni kutib turmas ekan...

Sherzod SHARIPOV,
“Vatanparvar”

Muallif suratga olgan

kutib turmas ekan

TAFAKKURINGIZNI

CHARXLANG!

Tafakkur insonga berilgan katta in'om bo'lib, bu murakkab ruhiy jarayon inson aql-zakovati hamda fahm-farosatining eng yuksak shakli hisoblanadi. Inson kundalik hayotda uchraydigan oddiy masalalar bilan birga, butun insoniyatga daxldor bo'lgan global muammolarni ham aynan tafakkuri yordamida hal etadi.

Arabcha "fikr" so'zidan kelib chiqqan "tafakkur" kalomining zahirida "muhokama", "mushohada", "mulohaza" kabi ma'nolar yotadi. Tafakkur axborotlarni ishlab chiqishning oliy bosqichi bo'lib, bunda narsa va hodisalar o'rtasidagi bog'lanishlar aniqlanadi. Sodda aytganda, tafakkur – bu o'ylash, fikr yuritish, ma'lum bir masalani yechish.

G'AYRIODDIY YECHIM VA QARORLAR

Inson yangi vaziyat yoki biror bir muammoga duch kelganida, odatda, tezlik bilan o'zining avvalgi tajribasiga murojaat etadi va ko'p hollarda masalani yecha olmay, ketma-ket xatolarga yo'l qo'yadi. Mulohaza yuritishda noto'g'ri taxminlardan chiqib keta olmaslik, o'z-o'ziga yetarlicha savol bera olmaslik, variantlarning hammasini ham ko'rib chiqmaslik kabilar to'g'ri xulosa chiqarishga to'sqinlik qiladi. Ayrim hollarda bir qarashda g'alatidek tuyulgan fikr katta bir muammoning yechimi bo'lib chiqishi mumkin. Aksar muammolarning yechimi ko'p hollarda standartga mos kelmaydigan mulohaza, ya'ni nostandart tafakkur bilan topiladi.

NOSTANDART TAFAKKUR – bu har qanday muammoli vaziyatlarda g'ayrioddiy, o'zgacha yechim va usullarni topa olish qobiliyati. Inson hammaga ma'lum bo'lgan g'oyalardan yangi g'oyalar chiqarish maqsadida nostandart tafakkuriga murojaat etadi. Nostandart tafakkuri yaxshi shakllangan hamda hayotiy muammolarga kreativlik bilan yondashadigan inson boshqalarga nisbatan oson, samarali va qiziqarli hayot kechiradi.

Harbiy xizmatchilarda nostandart tafakkurning yaxshi shakllangan bo'lishi muhim ahamiyatga egadir. Nostandart fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan qo'mondonning jangovar vaziyatlarda muvaffaqiyatga erisha olishi haqida ko'plab tarixiy misollarni keltirish mumkin.

XALIL SULTONNING NOSTANDART TAKLIFI

Amir Temurning Hindistonga qilgan yurishida uning 15 yoshli nevarasi Xalil Sulton mirzo nostandart tafakkurini ishlatib, g'alabani ta'minlagan taktik yechimni bera olgani bilan alohida e'tirof etiladi. Gap shundaki, Amir Temur qo'shinlari Dehli yaqinida Sulton Mahmudxon qo'shini bilan jangga kirganida unga qarshi 500 ta jangovar fil ishga solinadi. Ilgari bunday vaziyatga hech ham tushmagan Temur qo'shinini fillar toptab tashlaydi va qal'aga umuman yaqinlashtirmaydi. Katta muammo oldida qolgan Amir Temur chekinishga majbur bo'ladi. Ertasi kuni Xalil Sulton mirzoning taklifi bilan 300 ta tuyaning ustiga latta va uvada paxtalar bilan to'ldirilgan hamda ustiga moy quyilgan kajava savatlar oritiladi. Har bir tuyaning oldiga qo'lida mash'ala ushlagan bittadan askar qo'yiladi. Endi dushman tomonidan jangga

takror tashlangan fillarga qarshi ustidagi savatga o't qo'yilgan va dahshat bilan bo'kirib yonayotgan tuyalar jo'natiladi. Yugurib kelayotgan olovli tuyalarni ko'rgan fillar sarosimaga tushib, orqaga qarab qochadilar va egalarini toptab tashlaydi. Xalil Sulton mirzoning to'g'ri tanlangan nostandart fikri bilan Amir Temur qo'shini g'alaba qozonib, qal'ani egallaydi.

NOSTANDART TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA TAVSIYALAR

1. Fikrlash jarayonida bir qolip va bir xillikdan qochishga harakat qiling. Bir shablonga tushib qolmasdan, chuqur va keng mulohaza yuriting.
2. Tafakkur mahsuldorligini rivojlantiring. Masalan, yerto'langizda yotgan eski sandiqdan o'zining vazifasidan tashqari foydalanish mumkin bo'lgan yana kamida beshta turli variantlarni o'ylab topishga harakat qiling.
3. Tasavvur, his-tuyg'u yoki muayyan bir fikr kabilarning bir-birini eslatadigan o'zaro bog'lanishi, ya'ni assotsiatsiyalar bilan ishlashni o'rganing. Masalan, qo'g'irchoq va qor, pichoq bilan zanjir yoki stakan bilan qotillik o'rtasida qanday bog'liqlik bo'lishi mumkinligi haqida o'ylab ko'ring.
4. O'ylashga, diqqat qilishga, hisoblab chiqishga hech qachon erinmang.
5. "Odamlar yechgan masalani men ham yecha olaman!" degan ishonch bilan mulohaza yuriting.

POL SLOUNNING BOSHQOTIRMALARI

Nostandart tafakkur yuritish qobiliyatini rivojlantirishning eng samarali va nisbatan keng tarqalgan usullaridan biri aniq vaziyatlarga asoslangan turli masala va boshqotirmalarni yechishdir.

Nostandart tafakkuringiz qay darajada ekanini sinab ko'rmoqchi bo'lsangiz, tafakkur va mulohazani aniqlash bo'yicha ishlab chiqqan boshqotirmalari bilan jahonda mashhur bo'lgan britaniyalik mutaxassis Pol Slounning quyida keltirilgan masalarini yechib ko'ring.

Javoblarga qarashga shoshilmang!

SAVOLLAR

1. Savatning ichida olti dona olma bor. Oltita qizning har biri bir donadan olma oldi. Ammo savat ichida bitta olma qoldi. Buni qanday tushunish mumkin?
2. Bir odam radio eshitayotgan edi. To'satdan radio o'chib qoladi. Bir daqiqadan keyin esa yoqiladi. Radiopriyomnik soz holatda bo'lgan, radioeshittirish birzum ham to'xtamagan, hech kim radiopriyomnik va unga aloqador bo'lgan vositalarga umuman yaqinlashmagan. Nima uchun radio o'chib qolgan, keyin esa o'z-o'zidan ishlab ketgan?
3. Ikkita odam tennis o'ynayotgan edi. Hammasi bo'lib, besh set o'ynalib, ularning har biri uch setdan g'alaba qozongan. Shunday bo'lishi mumkinmi?
4. Bir odam portret oldiga kelib, quyidagilarni aytdi: "Mening o'g'illarim ham, aka-ukalarim ham yo'q, ammo rasmdagi bu shaxsning otasi otamning o'g'lidir". Portretda kim tasvirlangan?
5. Bir odam ko'p qavatli uyning 16-qavatida yashaydi. Har kuni u ishga ketish vaqtida liftidan foydalanib birinchi qavatga tushadi. Ishdan uyga kelishda esa 10-qavatgacha liftda chiqadi va qolgan olti qavatni piyoda bosib o'tadi. Yomg'irli kunlarda esa bu odam "qoida" sini buzib 16-qavatgacha, ya'ni uyigacha liftda chiqadi. Nega bu odam o'zini bunday g'alati tutadi?

JAVOBLAR

1. Beshta qiz savatning ichidan olma olgan, oltinchi qiz esa olmasini savat bilan birga olgan.
2. O'sha odam radioni avtomashinada eshitib ketayotgan bo'lgan, avtomashina tunneldan o'tayotganida radio bir daqiqaga o'chib qoladi.
3. Bu ikki odam juftlikda tennis o'ynagan bo'lib, ular beshta setdan uchtasida g'alaba qozongan.
4. Portretda o'sha odamning qizi tasvirlangan.
5. Bu odam liliput, lift ichidagi 16-qavat tugmasini bosishga uning bo'yi yetmaydi. Uning bo'yi faqat 10-qavatning tugmasigacha yetadi. Yomg'irli kunlarda esa u qo'lidagi soyabon yordamida istalgan tugmani bosa oladi.

Nostandart tafakkur insonni ijodkorlikka va yaratuvchanlikka undovchi katta kuchdir. Aynan nostandart tafakkurimiz yordamidagina biz hayotiy yoki professional faoliyatimizda uchragan murakkab va chalkash masalalarni hal eta olamiz. Har bir pedagog yoki umuman tarbiyachi qo'l ostidagi ta'lim oluvchilarni nostandart tafakkur yuritishga o'rgatishi maqsadga muvofiq ish hisoblanadi.

O'qish va ishda muvaffaqiyat qozona olmaslikning eng asosiy sababi – bu tafakkur yuritishga, yana bir bor o'ylab ko'rishga, muammoni chuqur va atroflicha o'rganib chiqishga erinish.

Haydarbek HAMDAMOV,
Jizzax davlat pedagogika universiteti
Pedagogika-psixologiya fakulteti katta
o'qituvchisi

Ijtimoiy himoya

ZARAFSHONDA

YANGI OBYEKTLAR

Mudofaa vazirligiga qarashli Navoiy viloyati Zarafshon shahrida joylashgan harbiy qismda yangidan qurilgan madaniyat markazi va avtosaroy foydalanishga topshirildi.

Tantanali ochilish marosimida Mudofaa vazirligiga qarashli qo'mondonlik, harbiy-ma'muriy sektor rahbari, nuroniylar va yoshlar ishtirok etdi. Tadbirida qaytadan rekonstruksiya qilinib, zamonaviy ko'rinishga ega bo'lgan harbiy qism shtab binosi, oshxona, saf maydoni va sport majmualari mehmonlarga yaqindan tanishtirildi.

Yangidan barpo etilib, foydalanishga topshirilgan, 250 o'ringa ega bo'lgan, barcha zamon talablariga javob beradigan madaniyat markazining ichida ruhiy zo'riqlashni yengish xonasi, mediamarkaz, ikkita muzey va kutubxona o'rin olgan.

Zamonaviy avtosaroyda harbiy texnikalarga xizmat ko'rsatish va yonilg'i moylash joylari barpo etilgan bo'lib, barcha qulayliklar yaratildi. Shuningdek, harbiy qism mehmonlari "Ma'rifat bog'i" va "Yoshlar bog'i"da harbiy xizmatchilarning farzandlari va mahalliy yoshlar ishtirokida tashkil etilgan turli to'garaklarning faoliyati bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Tadbir yakunida qurilish jarayonida faol qatnashgan hamda xizmat vazifasini sidqidildan bajarib kelayotgan bir guruh harbiy xizmatchilarga navbatdagi harbiy unvonlar, hamkor tashkilotlarga esa qo'mondonlikning esdalik sovg'alari topshirildi.

Kapitan Ahrorjon SAFARALIYEV

Ochiq muloqot

Ko'rsatmalar berildi

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasida Qurolli Kuchlar tizimidagi vazirlik va idoralar qo'mondonliklari mas'ullari ishtirokida ochiq muloqot o'tkazildi.

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuratori vazifasini bajaruvchi O. Xolboyev raisligida o'tgan muloqotda joriy yilning fevral oyida Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan yig'ilishida belgilangan vazifa va topshiriqlar, jumladan byudjet mablag'larini maqsadli sarflash va iqtisod qilish borasida amalga oshirilayotgan ishlar natijalari muhokama qilindi.

Shuningdek, Korruptsiyaga qarshi kurashish bo'yicha milliy kengash yig'ilishida qo'yilgan vazifalardan kelib chiqadigan, jumladan huquqbuzarliklarning oldini olish borasidagi chora-tadbirlarga e'tibor qaratildi. Shu bilan birga, harbiy qism va muassasalarning energiya tejamkorligini ta'minlashning amaldagi ko'rsatkichlari hamda faoliyatiga doir boshqa masalalarga ahamiyat berildi.

Yakunda ko'rib chiqilgan masalalar bo'yicha kelgusida amalga oshiriladigan hamkorlikdagi chora-tadbirlar belgilab olindi. Shundan so'ng Milliy gvardiyaga qarashli harbiy obyektlarda amalga oshirilayotgan qurilish-ta'mirlash ishlari o'rganildi.

Jarayonda buyurtmachi va pudrat tashkiloti rahbarlari hamda mas'ullariga obyektlarni o'z vaqtida va sifatli topshirish, bu boradagi byudjet mablag'larining maqsadli sarflanishi va iqtisod qilinishi yuzasidan tegishli ko'rsatmalar berildi.

Adliya polkovnigi
Qahramon ISROILOV,
O'zbekiston Respublikasi Harbiy
prokurorining o'rinbosari

O'rganishlar

Energiya

samaradorligi

tadbirlari

Yonilg'i-energiya resurslaridan noqonuniy foydalanish va behuda sarflanishining oldini olish hamda energiya samaradorligini oshirish bo'yicha keng qamrovli ishlar amalga oshirilmoqda.

Xususan, bu borada Qoraqalpog'iston Respublikasining Qonliqo'l va Toshkent viloyatining Chinoz tumanlarida hamda Chirchiq shahrida o'rganishlar o'tkazildi.

Jarayonda idoralararo ishchi guruh tomonidan yonilg'i-energiya resurslaridan noqonuniy foydalanish va behuda sarflanishining oldini olish hamda energiya samaradorligini oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar holati o'rganildi.

Energiya resurslarini iqtisod qilish, noqonuniy foydalanish holatlarini

aniqlashda reytd tadbirlari samaradorligini oshirish, energiya tizimi barqaror ishlashini hamda energiya resurslarini aholi va iqtisodiyot tarmoqlariga uzluksiz yetkazib berish masalalariga alohida e'tibor qaratilib, bu borada tegishli ko'rsatmalar berib o'tildi.

Adliya podpolkovnigi
Botir SOBIROV,
O'zbekiston Respublikasi Harbiy
prokurorining katta yordamchisi

Salomatlik

QO'ZIQORINDAN zaharlanish

Qo'ziqorindan zaharlanish asosan bahor faslining yomg'irli kunlaridan so'ng yurtimizda qiradirlar, maysazorlar va ariq bo'ylarida qo'ziqorinlarning gavjum chiqish davrida kuzatiladi.

Bu mavsumda avtomagistral yo'l bo'ylarida va bozorlarda qo'ziqorin savdosi ham ko'payadi. Shu bois bu kabi mahsulotlarni terib yoki sotib olishdan avval iste'molga yaroqliligiga ishonch hosil qilish maqsadga muvofiq.

Respublikamiz hududida o'sadigan qo'ziqorinlarning 275 turi zaharli hisoblanadi va bu kabi qo'ziqorinlarning tarkibida gelvelli kislotasi, fallotoksin, ammonitoksin va boshqa zaharli moddalar mavjud, ularga qanchalik ishlov

berilmasin, qo'ziqorinlar tarkibidagi zaharli toksinlar yo'q bo'lmaydi. Aynan shu qo'ziqorinlar qizdirishga juda chidamli va turg'un bo'lib, hatto qaynatilganda ham zararsizlanmaydi, oksigenlar ta'sirida oksidlanmaydi hamda oshqozon-ichak fermentlari ta'sirida ham parchalanmaydi. Natijada iste'mol qilgan insonlarning zaharlanishiga olib keladi.

Mamlakatimizda "shampinyon" va "veshenka" qo'ziqorin turlari issiqxonalarda yil davomida yetishtiriladi. Ulardan tayyorlangan konserva mahsulotlari maxsus laboratoriyalarda tekshirilib, inson sog'lig'i uchun zararsiz deb topilgan taqdirda sotuvga chiqariladi.

Ana shunday qo'ziqorinlar va ulardan tayyorlangan mahsulotlarni savdo shoxobchalaridan xarid qilish hech qanday xavf tug'dirmaydi.

Ta'kidlash joizki, qo'ziqorinlar havodagi moddalarni so'rib olish va o'zida saqlash xususiyati tufayli ekologik toza bo'lmagan joylarda (*sanoat korxonalari atrofida, avtomobil yo'llari chetida*) o'sgan iste'molga yaroqli hisoblansa-da, ularni iste'mol qilish tavsiya qilinmaydi.

Barcha oziq-ovqat mahsulotlaridan zaharlanishlarning qariyb 4 foizi zaharli qo'ziqorinlarni iste'mol qilish bilan bog'liq. Ushbu zaharlanishning sabablari – bu qo'ziqorinlarni yaxshi bilmaslik va ularni noto'g'ri tayyorlashdir.

Qo'ziqorinlarni bolalar, homilador va emizikli ayollar, ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari bo'lgan odamlar iste'mol qilishi tavsiya etilmaydi. Bolalar tanasida ularni hazm qilish uchun zarur bo'lgan fermentlar mavjud emasligi sababli 14 yoshgacha bo'lgan bolalarga qo'ziqorin yoki qo'ziqorinli mahsulotlar berish mumkin emas.

Demak, iste'molga yaroqli hamda zaharli qo'ziqorinlarni bir-biridan ajratib olishga alohida e'tibor qilish zarur.

Qo'ziqorindan zaharlangan hollarda kasallik belgilari iste'mol qilingan qo'ziqorinlar turiga qarab kuzatiladi. Lekin ko'p hollarda qo'ziqorin iste'mol qilingandan so'ng 1-2 soat o'tgach, holsizlik, ko'ngil aynishi, qusish, qorinda og'riq paydo bo'lishi bilan namoyon bo'ladi. Bu zaharlanishning dastlabki belgilari hisoblanadi. Bundan tashqari, so'lak oqishi, ko'p terlash, ko'zdan yosh

oqishi, pulsning sekinlashishi, alahsirash (*galyutsinatsiya*), titrash holatlari ham kuzatiladi. Ko'z qorachig'ining kengayishi yoki uning torayishi ham zaharlanish alomatlaridan biridir. Qo'ziqorindan zaharlanganda bemorga malakali tibbiy yordam ko'rsatilsa, 2-3 kunda sog'ayib ketadi. O'z vaqtida davo choralari ko'rilmagan taqdirda bemorning ahvoli yomonlashishi yoxud xastalik o'lim bilan yakun topishi mumkin.

Yurtimizda afsuski, bu mavsumiy kasallanish, ya'ni qo'ziqorindan zaharlanish tez-tez uchrab turadi. Bundan har bir inson to'g'ri xulosa chiqarishi lozim. Beparvolik, ehtiyotsizlik, mutaxassislarning maslahatlariga befarqlik og'ir natijalarni keltirib chiqarishga sabab bo'ladi.

Yuqoridagilardan xulosa qilib, fuqarolarimiz hamda harbiy xizmatchilarimiz bu borada hushyor bo'lishi lozim.

Qo'ziqorindan zaharlanishning oldini olish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- oilaviy dam olish vaqtida yoki dala-o'quv mashg'uloti vaqtida dalalarda, adir va qirlarda o'sgan qo'ziqorinlarni termang hamda iste'mol qilmang;

- qo'ziqorinlarni xomligicha ta'tib ko'rmang;

- bozorlarda va shu kabi savdo obyektlarida sotilayotgan qo'ziqorinlarning yaroqliligiga hamda iste'mol uchun xavfsizligiga haqidagi tegishli ma'lumotnomasi borligiga ishonch hosil qiling.

Tibbiy xizmat katta leytenanti
Z. NURULLOYEV,
A. SARIMSAKOV,
Mudofaa vazirligi
Sanitariya-epidemiologiya
nazorati markazi mutaxassislari

Sayyor qabul

Inson qadri uchun

Toshkent harbiy prokuraturasi va harbiy sudi hamkorligida Favqulodda vaziyatlar vazirligi maxsus muhandislik-qurilish boshqarmasi harbiy xizmatchilari va ularning oila a'zolari ishtirokida ochiq muloqot o'tkazildi.

Jarayonda yangi qonun hujjatlari mazmun-mohiyati va jinoyat tushunchasi, tasnifi, shuningdek korrupsiya illati, ayanchli oqibatlar va uning oldini olish masalalarida tushuntirishlar berildi. Bu kabi muloqotlar qator harbiy qism va muassasalarda ham davom etdi.

Shu bilan birga, Ohangaron tumani, Angren va Olmaliq shaharlari favqulodda vaziyatlar bo'limlarida xizmat o'tayotgan harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari uchun ommaviy sayyor qabul o'tkazildi.

Dastlab ochiq muloqot o'tkazilib, Qurolli Kuchlardagi

islohotlar, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolariga yaratilgan sharoitlar, imtiyozlar va keng imkoniyatlar borasida qonunchilikdagi yangiliklar mazmun-mohiyati yetkazildi.

So'ngra tashrif buyurganlar tinglanib, 13 ta murojaatdan 2 tasi joyida hal etildi, 3 tasi yuzasidan huquqiy tushuntirish berildi, 8 tasi nazoratga olindi.

Adliya katta leytenanti
Shohrux ERGASHEV,
Toshkent harbiy
prokuraturasi
katta tergovchisi

Jarayon

Amaliy tadbirlar

Nukus harbiy prokuraturasi tomonidan Mudofaa vazirligiga qarashli harbiy qismlarning birida ommaviy sayyor qabul, mehnat yarmarkasi va kitoblar ko'rgazmasi tashkil etildi.

Unda harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari, pensionerlar va yoshlar tinglandi. Jami 18 ta murojaatdan 6 tasi joyida ijobiy hal etildi, 8 tasiga huquqiy tushuntirish berildi, 4 tasi nazoratga olindi.

Mehnat yarmarkasida harbiy xizmatchilarning oila a'zolari o'z mutaxassisligi, ma'lumoti, kasb-koriga mos keladigan bo'sh ish o'rinlari bilan tanishdi.

Kitoblar ko'rgazmasida harbiy xizmatchilar o'zlari va farzandlari uchun qiziqarli kitoblarni xarid qildi.

Adliya podpolkovnigi
Ibrohim FAYZULLAYEV,
Nukus harbiy prokurorining katta yordamchisi

REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA
REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA REKLAMA

KAMOLOTIDA MUHIM O'RIN

A photograph showing a woman in a red velvet jacket driving a car, with a male instructor in a dark blue polo shirt seated in the passenger seat. The car is white, and the background shows a building with colorful posters.

A classroom setting with students seated at desks, facing a front desk equipped with a projector and a laptop. The walls are decorated with various educational posters and diagrams.

Shuningdek, tashkilotda ommaviy kasbdagi mutaxassislarni tayyorlash hamda sportning texnik va amaliy

Shu kunlarda klubda bo'lajak haydovchilarning malakasini oshirish, ularning o'quvini namunalı tashkil etish borasida ham bir qancha amaliy ishlar qilinmoqda. Shu bois joriy yilda haydovchilar tayyorlash sifati va samaradorligini bir necha barobar oshirish ko'zda tutilgan. Shu maqsadda "Nexia-3", "Foton" kabi zamonaviy rusumdagi o'quv avtomobillari olib kelindi. Bu esa, o'z navbatida, muassasada "B", "BC", "C" toifalı haydovchilar tayyorlash va qayta tayyorlashda qulay imkoniyatlarnı yaratmoqda.

Xulosa o'qimda aytish mumkinki, mazkur tuman o'quv sport-texnika klubida ko'plab hamkor tashkilotlar bilan birgalikda o'tkazib kelinayotgan turli tadbirlar yoshlar kamolotida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Hamkorlik

Tashkilot zamonaviy avtomobillar bilan butlanmoqda

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotining Toshkent va Sirdaryo viloyatlari kengashlariga "Samist auto" MCHJ qo'shma korxonasi tomonidan ishlab chiqarilgan "Foton" rusumidagi 8 dona yuk avtomobili topshirildi.

Poytaxtimizda o'tkazilgan marosimda so'zga chiqqanlar endilikda mazkur zamonaviy yuk transportlaridan "Vatanparvar" tashkiloti o'quv muassasalarining avtomototransport vositalari haydovchilarini tayyorlash kurslarida "BC" va "CE" toifalari bo'yicha tahsil olayotgan fuqarolar amaliy mashg'ulotlarda foydalanishlarini va ushbu voqelik yurtimizda malakali haydovchilarni tayyorlashda muhim ahamiyatga ega ekanini ta'kidladi.

Ushbu rusumdagi yana 19 dona yuk transporti tashkilotning Farg'ona, Navoiy, Samarqand, Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlaridagi o'quv muassasalariga yetkazilishi belgilangan.

"Vatanparvar" tashkilotining avtomototransport vositalari haydovchilarini tayyorlash kurslarida respublika bo'ylab har yili o'rtacha 150 ming nafar fuqaro haydovchilikka tayyorlanadi.

Bundan tashqari, hozirda O'zbekiston Qurolli Kuchlari safida muddatli harbiy xizmatni o'tayotgan yoshlar hamda xorijda vaqtincha ishlash istagida bo'lgan fuqarolar tashkilot o'quv muassasalarida haydovchilik kasbiga o'qitilmoqda.

O'zbekiston chempionati

ENG MOHIR YOSH MERGANLAR ANIQLANDI

Unda respublikamizning turli hududlaridan tashrif buyurgan 80 ga yaqin sportchi 10 metrlik masofadan pnevmatik miltiq va pistoletlardan nishonga o'q uzdi.

Qizg'in va murosasiz kechgan chempionat quyidagi natijalar bilan yakunlandi:

Miltiqdan o'q otish bo'yicha "VP-6" sinfida:
O'g'il bolalar o'rtasida:

1-o'rin: Ilnur Xolmirzayev (Namangan v.);
2-o'rin: E'zozbek Rahimjonov (Namangan v.);
3-o'rin: Jamol Saidaliyev (Toshkent v.).

Qizlar o'rtasida:

1-o'rin: Amaliya Yuldasheva (Andijon v.);
2-o'rin: Nozima Husanboyeva (Toshkent v.);
3-o'rin: Sabina Tolibjonova (Farg'ona v.).

Pistoletdan o'q otish bo'yicha "PP-6" sinfida:
O'g'il bolalar o'rtasida:

1-o'rin: Rafet Kerimov (Namangan v.);
2-o'rin: Hojiahrar Karimjonov (Toshkent v.);
3-o'rin: Fazliddin Farhodov (Toshkent v.).

Qizlar o'rtasida:

1-o'rin: Veronika Merkulova (Farg'ona v.);
2-o'rin: Nodirabegim Orifjonova (Farg'ona v.);
3-o'rin: Irina Tarasova (Namangan v.).

Jamoa hisobida:

1-o'rin: Toshkent viloyati;
2-o'rin: Namangan viloyati;
3-o'rin: Farg'ona viloyati jamoalari.

Namangan shahrida O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkiloti tomonidan yoshlar o'rtasida sportning pnevmatik quroldan o'q otish turi bo'yicha O'zbekiston chempionati o'tkazildi.

IBRATLI OILALAR BAHSI

Nukus garnizoni ma'naviyat va ma'rifat markazida "Yangi O'zbekistonning ibratli oilasiman!" shiori ostida "Ibratli harbiy oila" ko'rik-tanlovining Shimoli-g'arbiy harbiy okrug bosqichi o'tkazildi. Tanlovda okrugning harbiy qismlaridagi eng namunali va ibratli harbiy oilalari bellashdi.

Tanlov kasbiy bilimlar va yutuqlarga, ijodiy salohiyatga, yuksak intellektual qobiliyatlar va axloqiy fazilatlariga ega bo'lgan, asosiysi, Vatan himoyasida ko'ksini qalqon qilib turgan mard va jasur insonlar ichidan eng namunali harbiy oilalarni aniqlash imkonini yaratdi. Nukus va Urganch garnizonlaridan jami to'rt nafar harbiy xizmatchining oilasi "Oilam - mening baxtim!", "Darts", "Musiqiy kompozitsiya" va "She'riy gulshan" shartlarida sog'lom raqobat muhiti ostida bellashib, chin ma'noda ibratli oilalar ekanini sahna orqali isbotladi.

"Oilam - mening baxtim!" deb nomlangan shartda harbiy oilalar milliy raqs, qo'shiq, she'r, xalq o'yinlari orqali har tomonlama sog'lom, namunali harbiy oilaning jihatlarini hamda erishgan yutuqlarini namoyish etdi.

Oilalar har bir shartga o'zbek va qoraqalpoq xalqlarining milliy urf-odatlarini va an'analari, kuy-qo'shiqlari uyg'unligida tayyorgarlik ko'rgan bo'lib, shu orqali uzoq asrlardan buyon

saqlanib kelinayotgan qadriyatlarimizga yuksak ehtiromini izhor etdi.

"Darts" deb nomlangan keyingi shartda har bir oiladan ishtirok etgan bir nafar farzandga 3 metr masofadan darts nayzachalarini mo'ljalga otib, ballarni to'plash kabi vazifa yuklatildi. "She'riy gulshan" deb nomlangan shartda oila bekalari birin-ketin she'riy misralardan namunalarni ifodali aytishi talab etildi.

"Musiqiy kompozitsiya" tanlovining eng yorqin shartlaridan biriga aylandi. Zero ushbu shartda qatnashgan harbiy xizmatchi va turmush o'rtog'i milliy kiyimda duet yoki lapar aytishi tomoshabinlar olqishiga sazovor bo'ldi. Harbiy oilalar bahsini tomosha qilish va o'zining harbiy qism jamoasi sharafiga himoya qilayotgan oilaga dalda berish uchun kelgan harbiy oilalar ishtirokchilarning mahoratidan katta taassurot oldi.

Hay'at a'zolarining adolatli va shaffof baholash tizimi orqali to'rt nafar farzandning ota-onasi III darajali serjant Fozil Karimov va Marhabo Karimova oilasiga shohsupaning eng yuqori pog'onasidan joy olish imkonini berildi. Endilikda III darajali serjant Fozil Karimov an'anaga muvofiq, 15-may - Xalqaro oila kuni munosabati bilan o'tkaziladigan ko'rik-tanlovning Mudofaa vazirligi bosqichida Shimoli-g'arbiy harbiy okrug sharafiga himoya qilish mas'uliyatini qo'lga kiritdi.

G'olib va sovrindorlar harbiy okrug qo'mondonligining faxriy yorliq va esdalik sovg'alari bilan taqdirlandi.

Shimoli-g'arbiy harbiy okrug matbuot xizmati

@Vatanparvargazetasi_bot
"Vatanparvar" birlashgan tahririyati
bilan bog'lanish uchun telegram bot

BIZ HAQIMIZDA

VATANPARVAR

**MUASSIS
O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MUDOFAA
VAZIRLIGI**

www.mudofaa.uz

Tahririyat kengashi:
general-mayor Hamdam Qarshiyev
polkovnik Otabek Yuldashev
Maqsud Abilov

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqdir qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin. Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti - "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.

Bosh muharrir:
podpolkovnik Ahror Ochilov

ISSN 2010-5541

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Telefonlar:
kotibiyat: 55 511-25-90
buxgalteriya: 55 511-25-76
yuridik bo'lim: 55 511-25-72

Navbatchi: katta leytenant Dilshod Ro'ziqulov
Sahifalovchi: Dilnoza Meliq'ziyeva
Musahhih: Mastura Qurbonova

Buyurtma: V-5936
Hajmi: 6 bosma taboq
Bichimi: A3
Adadi: 33 376 nusxa
Bosishga topshirish vaqti: 14:00
Topshirildi: 14:30

Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.

Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqq boshlagan.

Nashr ko'rsatkichi: 114.
Bahosi: kelishilgan narxda.

"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

1 2 3 4 5 6

Manzilimiz: 100095, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Sag'bon ko'chasi, 382-uy.

t.me/mv_vatanparvar_uz
t.me/mudofaavazirligi

www.mv-vatanparvar.uz
vatanparvar-bt@uamail.uz

mudofaavazirligi

mudofaavazirligi

www.youtube.com/c/UzArmiya